

Legjobb és leghíresebb
pipere hölgypor: a
La VELOUTINE
Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ.
PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

Astójerországi és kir. helytartóság által 39864. számmal engedélyezett
Háztartási pensionátust,
összeköve magán tan- és nevelőintézetet leányok számára
Grácban.
Az intézet célja: Az iskolából kikerült leányokat derek gazdasszonyokká nevelni és alapos előképzéssel ellátni a szükséges életvitelre lépéshez. Elméleti és gyakorlati háztartásban. Tudományos előadások, nyelvi és zenei, kézművesi, varrás, kalapácsolás, ruhakészítés, lelkiismeretes gondozás és felügyelet. Saját kert tornaszékkel. Fürdő a házban. Bővel felvilágosítással és munkatervvel díjmentesen szolgál **CYBULZ SOPHIA**, és. és kir. önégyetve
Grác, Humboldtstrasse 3.H. 8259

Vérszegények és lábbadozók
vassal
Serravallo Chinabort
1/2 liter ára 20 kr.
1 liter ára 40 kr.
Készítő Serravallo gyógyszerész Triesztben.
Pompás írá, a miért a gyermekek is igen szívesen iszadják.
Sokszor kifutották. Minden gyógyszerárban kapni.

A modern vegyészet hatalmas haladása és az ebből származó számtalan csemézetek készítmények sem voltak képesek a 30 éven át bevált
Dr. Lengyel Frigyes-féle Nyirfabalzsamot
selyemmel, a legjobb bizonyíték tehát, hogy itt egy valódi, természetes által nyújtott szőpítésszerrel van szó. Ezen nyirfabalzsam egy sajátos 30 évi gyakorlati vegyi eljárás alapján praeparáltatik és csak aztán jön forgalomba. Ezen folyadék hatása, hogy a bőr felső rétegeit lassankint lehántja és ez által az alsó tisztított bőr szálak szinben és üdésében jön napvilágra, megszüntet mindennemű kintést, szőpít, vörös foltokat és anyafoltokat, simítja a ráncosbort és a himlőhelyeket lassankint teljesen eloszlatja és az arcbőrnek üde és egészséges színt kölcsönöz.
Egy korsó ára használati utasítással együtt 1 fnt 50 kr.
A nyirfabalzsam hatásának támogatására Dr. Lengyel Frigyes-féle
Benzoe szappan
ajánlatos. Egy darab ára 50 és 35 kr. Raktáron minden jobb gyógyszerárban. Főraktár Magyarország részére **Török József** gyógyszerésznél Budapest, Király-utca 12.

Wachtl és Társa
IV., Régi posta-utca 4.
Egy 8220
Fényképezési gép
a legszebb ajándék.
Passe-partouts és rámak a legjutányosabb áron.
Árjegyzék ingyen és bérmentve.

7 arany, 15 ezüst érem, 30 tisztított és előmerő órány.
Régi Jóhírű kőszén, reuma és idegfájalom ellen (bedörzölésre) az emberi test izmainak és inainak erősítő-ere
Kwizda Fluidja
(Kwizda-féle Kőszénfluidja.)
A kigyó védjeggyel.
Turista-fluid.
Erdményesen használva turisták, kerékpárosok és lovagok által nagyobb társasági utáni erőltetés és erőtűtőre.
Árak: 1/2 palack 1 fnt.
1/3 palack 60 kr.
Csakis a fenti védjegyes a valódi. — Kapható minden gyógyszerárban.
Főraktár Magyarország részére: **Török József** gyógyszerésznél Budapest, Király-utca 12.
Kreisapothek, Kornenburg (Bécs mellett).
A név, 122, 27 és csomagolás törvényesen védett. 8172

Saját készítményü 7920
Kötő árak, zsinégek, zsákok, ponyvák, Tornaoszokók függőágyak és minden nemű hálók ipartelepe, Val. angol Foot-Ball és Lawn Tennis játéki raktára
SEFFER ANTAL
Budapest IV., (Károlylak-tanya) Károly-utca 12.
Vidékre árjegyzék szerint.

LUSER L.-féle turista tapasz.
Biztosan és gyorsan ható szer, tyukszem szemölcsös és talp, valamint a sarok bőrkeményedései, tolválba mindennemű bőrelszarusodás, ellen. A hatásért jótállás vállalatik.
Központi szétküldési raktár: **SCHWENK L.** gyógyszerész **MEIDLING-BÉCS.**
Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a melletti védjeggyel és aláírással van látva, azért is erre ügyelni kell. — 1 doboz ára 60 kr. Vidékre 80 kr. előzetes leküldése mellett bérmentve.
Magyarországi főraktár: 82-0
Török József gyógyszer. Budapest, Király-u. 12.

Chocolat SUCHARD
LE MATTERHORN (GERVIN) épais RIFFELALP, Suisse

Foulards-Selyemkelmék
A legválogatottabb színárnyalatokban, utóérhetetlen vászásokban, valamint fekete, fehér és színes selymek a jó viselhetőségért irásbeli jótállással. Közvetlenül előadás gyári áron, egyes ruhákra is porto- és vámmentesen a házhoz szállítva. Ezer meg ezer előismerő levél. Minták postafordultával.
GRIEDER ADOLF ÉS TSA
királyi szállítók
selyemkeltő-gyárak szövetsége Zürich. 7781

Palais hajfijító
használatával a megszűnt haj eredeti szinét nyeri vissza. A fejbőrt nem fesi, a ruhán sem foltot nem hagy, többi előnye, hogy a hajtüszöket erősíti és hogy teljesen ártalmatlan. Egy üveg ára 1 fnt. Főraktár Budapest: **Petri Ottó** gyógyszerésznél, **L. Attila-körút 47. Kap-ható: Vácon-lérvát 66. sz. Nádor-utca 3. és Király-utca 36. szám alatti gyógyszerárakban is. 8190**

A női szépség
emelésére, tökéletesítésére és fenntartására legkiválóbb, teljesen ártalmatlan, vegyszeres és színtelen készítmény
Margit Crème
Rövid idő alatt szűntet szőpít, májfoltot, pattanást, bőrtüszöket (mitesszer) és minden más bőrbaját. Kisméjta a ráncokat és himlőhelyeket még koros egyéneknek is üde bájós arczsinat kölcsönöz, ára 50 kr., nagy 1 forint. Margit hölgynek 60 kr., 3 szinben. Margit szappan 35 kr., Margit fogpép (Zahnpaste) 50 kr.
Készítő **FÖLDES** gyógyszerésznél, **Aradon Deák Ferenc-utca 11. sz.**
Főraktár: **Török József** gyógyszerésznél, Budapest, Király-utca 12.

Párisi hajápolási szerek!
«Viola» hajfijító-levél. Teljesen ártalmatlan kintű hatású.
1 üveg ára 1 korona.
«Viola» hajszesz. szárítja ki, miért is ennek alkalmazásánál a haj törékenysége nem kell tartani.
1 üveg ára 1 korona.
«Viola» Tanno-chinin-pomádé. A haj ápolására szolgáló kintű hatású gyógyszer.
1 tégelynek ára 1 korona.
«Viola» antiszeptikus fogpor. Egy doboz ára 60 fillér. — Kapható: az «Arany kereszt»-ben.
«Viola» antiszeptikus fogviz. Egy üveg ára 60 fillér. — Kapható: az «Arany kereszt»-ben.
GEML-féle gyógyszerárban
Temesvár, Belváros, Losonczy-tér.

SIEMENS és HALSKE
Budapest, VIII. kerület, Kerepesi-ut 21. szám.
Készít:
villamos világítási és erőátviteli központi telepeket és berendezéseket városok, bányák, gyárosok és magánosok részére.
Elektrolytikus berendezéseket. Villamos vasutakat. Bánya-vasutakat.
Egyenáramu, forgó áramu- és váltakozó áramu generatorokat és motorokat, vezetéknagyokat, kábeleket, iv-és izzó-lámpákat.
Távíró- és távbeszélő-készülékeket. — MÉRŐ-készülékeket. Vasúti váltó-biztosító berendezéseket. Jelő-berendezéseket. MÉRŐ-készülékeket. Vezeték-berendezéseket központi telepekhez való bekapcsolásra.
Világító testeket. 8015 Világító testeket.

Patyi Testvérek Butor-áruháza.
Budapest, kerepesi-út 9/a., földszint és I. emelet, Pannónia szálló mellett.
Nagy választék, kizárólag szilárd hazai gyártmányú asztalos és saját készítményü kárpított butorokból; minden versenyt és hirdetteti árakat felülmuló olcsó áron. Teljes lakásberendezések, nyaraló, fürdő- és szálloda-butorok 2 évi jótállás és felelősség mellett szállítanak.
Tévedés elkerülése végett czégünkre és czimünkre figyelni kérjük. Disztes butor-album 1 fnt beküldése mellett bérmentve küldetük meg. 8214

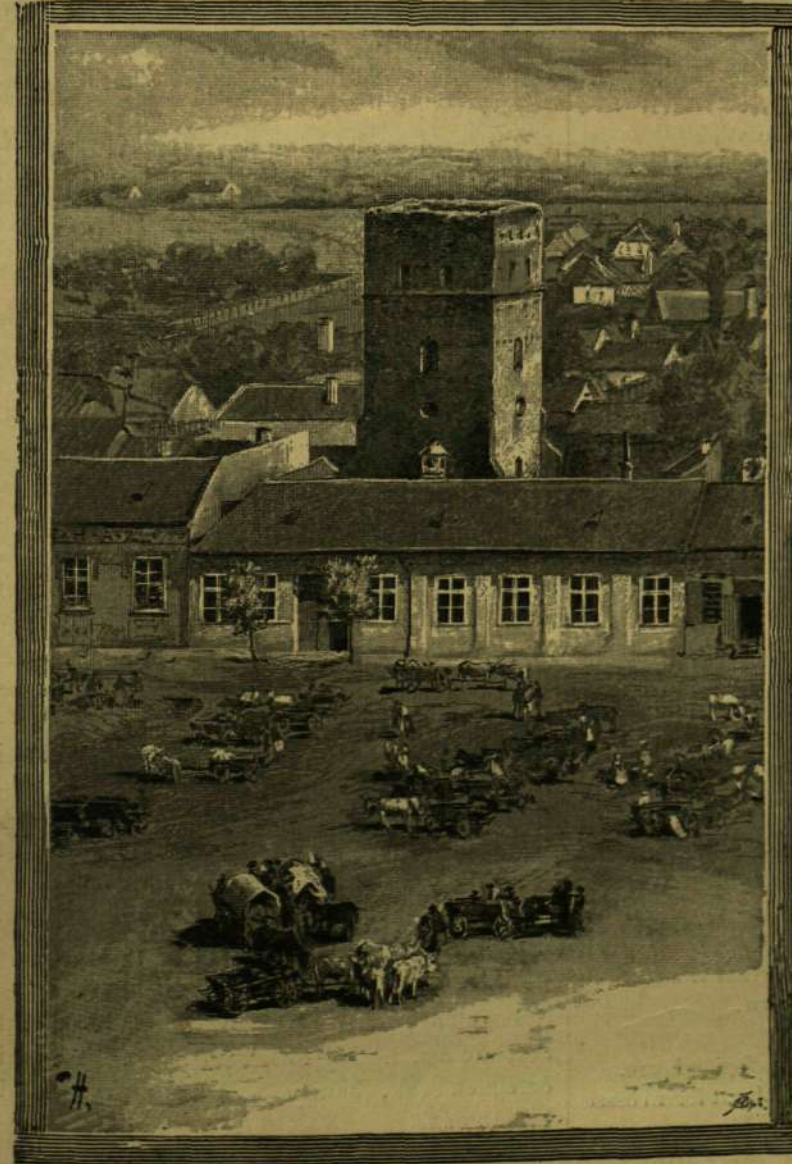
27. SZÁM. 1899. BUDAPEST, JULIUS 2. 46. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és / egész évre 12 fnt / POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt / félévre — 6 fnt
Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG** / egész évre 8 fnt / félévre — 4 fnt
Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK** / egész évre 5 fnt / félévre — 2.50 fnt
Külföldi előfizetésekhöz a postai meghatározott vitéldji is csatolandó.

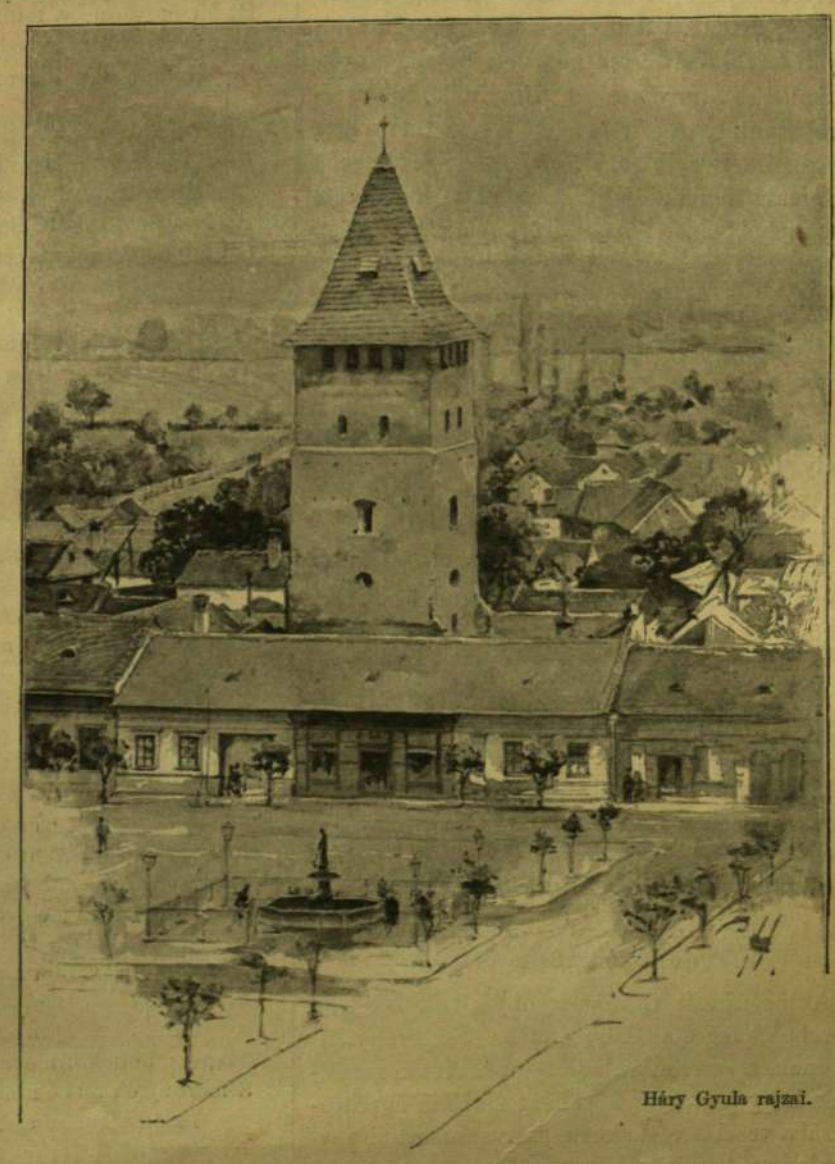
ARANY-SZOBÁK ÉS HAJDÚ-MŰZEUM NAGY-SZALONTÁN.
ARANY JÁNOS ELHŰNYTA után szülővárosában, Nagy-Szalontán mozgalom indult meg, hogy a nagy költő emlékeztetése az utána maradt ereklyékből egy «Arany-szobá»-t rendezzenek be a egyszersmind egy Aranyról elnevezendő kisedővót létesítsenek. E czélok megvalósításának munkálására 1883-ban külön emlékbizottságot szerveztek, mely azonnal hozzá is látott feladatának teljesítéséhez.
Az Arany-szobával csakhamar készen lehetek, mert az elhunyt költő családja e czélra

Arany János dolgozószobájának egész berendezését átengedte, melynek illő elhelyezésére a szalontai református egyház adott egy alkalmas szobát saját gimnáziuma épületében, a hol aztán az ereklye-gyűjtemény 1885-ben ünnepiesen meg is nyitott. De a bizottság ezt a szobát csak ideiglenesnek tekintette, mert végleges helyül azt a régi Csonka-tornyot szemelte ki, mely a város fő terétől, a Toldi-tértől keletre s minden oldalról házaktól környezve áll, mint annak a hajdú váradnak a maradványa, mely a város védelmére 1620 körül épült. Csak hogy a Csonka-tornyot ki kellett sajátítani és jó karba helyezni, hogy a becses ereklyék őrzésére alkal-

mas lehessen s egyúttal a szintén tervezett hajdú-múzeum is elférjen benne.
A bizottság a szükséges költségek előteremtése végett gyűjtést indított úgy helyben, valamint az országban s egyszersmind különféle előadásokat rendezett, melyeknek jövedelme a fővárosi Arany-szobor-bizottságnak 3000 frntyi adományával oly szép összegre szaporodott, hogy 1893-ban a Csonka-tornyot és az előtte álló Toldi-téri házat együtt 15,000 forintért megvásárolhatták. De a további teendőkre még mindig hiányzott a kellő költség. Ezért a bizottság újabb adakozásra hívta föl a magyar közönséget.

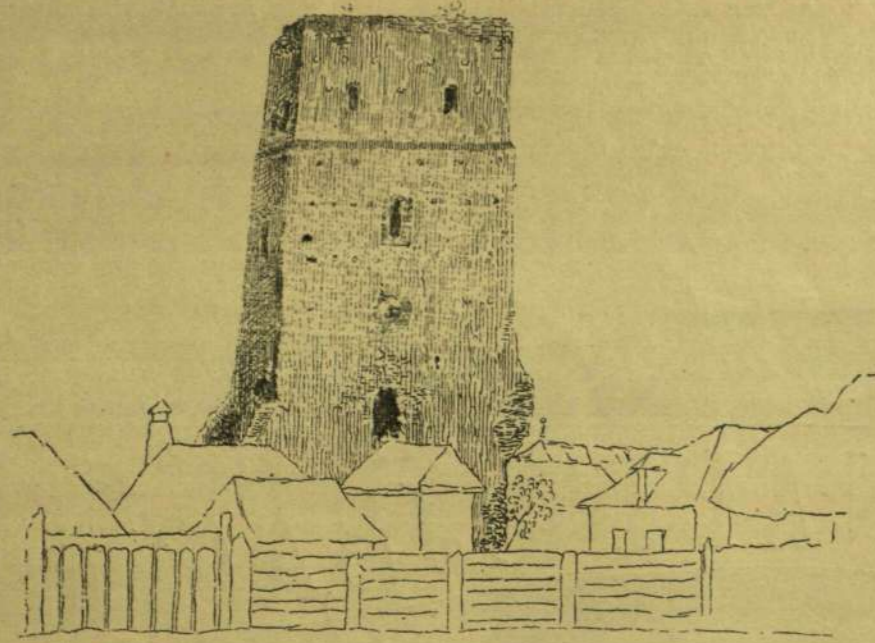

A SZALONTAI CSONKA-TORONY AZ ÁTALAKÍTÁS ELŐTT.

A SZALONTAI CSONKA-TORONY AZ ÁTALAKÍTÁS UTÁN.

Háry Gyula rajza.

A SZALONTAI OSONKA-TORONY. — Petőfi Sándor rajza 1847-ből.

A kéro szót legelső helyen Arany János emelkedett lelkű menyé, özv. Arany Lászlóné úrnő hallgatna meg, 4000 forintot ajándékozván a bizottságnak azzal a kikötéssel, hogy ez összegből a Csonka-tornyot azon terv szerint, melyet még néhai férje készítettett, javítsák ki s az ereklyéket állandóan ott helyezték el.

E kegyeletes adományból a torony helyreállítása immár meg is történt. A megújított agg épület, mint egyik rajzunk mutatja, már tető alatt áll s belsőleg is rendbe van hozva. Egyszerűsége bemutatjuk a torony két régebbi rajzát is, melyek egyikét Petőfi készítette Arany Jánosnál tett látogatása alkalmával.

A torony három-emeletnyi magasságú, de egy-egy emeleten az épület természeténél fogva csak egy-egy terem lehet, vagyis az egész a földszinttel együtt négy olyan szobából áll, melyek egyenként 4 méter hosszúság mellett 36³⁴ □ méternyi területűek. Ezek közül a földszinti terem 6⁹⁶ méter magas 4 hosszúságú ablakkal. Ezt Arany szobra mintáinak elhelyezésére szánták. Az I. emeleti terem 3⁷⁶ méter magas 4 kerek ablakkal. Ebbe a dolgozó-szoba bútorzatát fogják fölállítani. A II. emeleti terem 5⁴⁶ méter magas 4 csúcsos ablakkal. Ebben lesznek Arany János különféle emléktárgyai (kéziratok, koszorúk, koszorúszalagok, stb.). Végre a III. emeleti terem 4 méter magas 8 csúcsos ablakkal. Ez lesz a hajdúkori múzeum. A III. emelet és a vörös, hornyolt cseréppel fűdött csúcsos tető között még egy félemelet van, mely 16 ablakú zárt erkély, honnan minden irányban tágas kilátás nyílik a városra és annak messzeségbe vesző sík környékére.

A Csonka-torony bejárata mellé egy fekete márványlapot fognak a falba illeszteni, melyre a következő felírás lesz bevésve:

AZ ÚGYNEVEZETT OSONKA-TORONY,
MELYET
ARANY JÁNOS ÉS PETŐFI SÁNDOR MEGÉNEKELTEK,
ARANY LÁSZLÓ
NAGY-SZALONTA SZÜLTETTE ÉS ORSZÁGOVÉDELMI KÉPVISELŐJE
TERVEZTE SZERINT ÉS HAGYOMÁNYBÓL ÚJÍTATOTT MEG.
IDE HELYEZTETTEK EGYSZERESMIND ŐRZÉS VÉGETT
ARANY JÁNOS EMLÉKEI,
MELYEKET A KEGYELETES FIÚ
NAGY-SZALONTA VÁROSÁNAK AJÁNDÉKOZOTT
1899 AUGUSZTUS 20-ÁN.

A megújított Csonka-torony egyik legérdekesebb és legsajátosabb emléke lesz Arany Jánosnak, a «szalontai hajdú»-nak. Bizton reméljük, hogy a magyar közönség újabban is pártolásába veszi a véglegesen szervezkedett «Nagy-szalontai Arany-emlékegyesület»-et, mely hogy ez emlék állandó fennmaradását és főtartását

a jövő nemzedékek számára is biztosíthassa, Széll Kálmán ref. esperes, mint elnök és dr. Balog Elek, mint jegyző aláírásával kibocsátott fölhívásban csatlakozásra kéri a halhatatlan költő minden tisztelőjét, még pedig alapító tagul egyszer mindenkorra fizetendő 10 frttal, rendszeres tagul 6 éven át fizetendő 1—1 frttal és pártoló tagul tetszés szerinti adománnyal. A jelentkezések s adományok Hadházy Kálmán egyesületi pénztárhoz intézendők Nagy-Szalontára.

Az Arany emlékeinek megőrző helyévé átalakított Csonka-torony ünnepes megnyitása ez évi szeptember 27-én lesz.

A NAGY FASOR.

Ez itt a nagy fasor, komor mélyébe melynek belépni egyedül nappal se mer a gyermek, Olyan magas, széles, sötét.
Itt forró nyáron is, mint télen, szinte fázol, A sűrű árny alatt ki tudja, hogy mi gyászol, S mely álom hinti ránk kődét?

A hársak öregek, lecsüggő lombzatjuk Kívül egész falat, benn boltozatot alkot, Megnyesve végig, egyaránt.
Rongyokba' függ alá derekuk barna kérge, Ott állnak, karjokat mereven nyújtva égre Órjás gyertyatartók gyanánt.

De ott fenn, lombra lomb, sötét éjszín borít von; Verőfényes napon lenn a főnyes úton Nem csillog egyetlen kavics.
Eős napon pedig alig zúg boltozatja, A sűrű zöld tetőt a zápor át se hatja, Pár csópp ha hull, ritkán az is.

Benn mélyen, oszlopos templomba', mit belepven, Porlaszt a zöld moha, korhaszt a kúszó repkény S lehúznak a vad venyigék:
Egy gonosz Ámor áll, nevetve, tört újjával Még most is rá mutat a holt szívekre távol, Kiket nyila megsebzé.

Úgy érzed, örök itt az est komor rejtelme, S mintha páros lángok lengnének, szállva, kelve, A hideg kőszobor körül.
Kedvére folyhat itt az emlék könyve árja, Ezért, a sok lélek, a végbucú daczára, Találkozóra ide gyűl.

Mindazok lelke, kik szerettek egykor itten, Rózsa-lugasába, kiket az ifjú isten Örülni hitt ápril szakán.
Szegény holtak, Ámort talongva fogják közre, S mert ajkuk többé nincs, jönnek, itt forni össze Az ő halhatlan ajakán.

Sully Prudhomme után francziából fordította:
Vargha Gyula.

EZÜST TÁLAK.

Elbeszélés. (Vége.)

Irtá Bodrogi Lajos.

V.

Nem is felejtette el. Vitte egyenesen — nem Apafihoz, hanem Telekihez.

A tanácsúr mélyeségek aggodalmak közt várta kiküldött emberét. Izgatottan babrálta korán szürkült szakállát és sűrű ráncokba húzta össze nagy, kopasz homlokát, mikor bizalmasát belépni látta.

— Nos? — kérdezte.

— Minden sikerült, Kegyelmes uram. A rebellist visszafordítottam, a kegyelem ajtaját így hát bezártam. Akár testamentumot tehet. Hoztam is a hagyatékból Kegyelmednek.

És behozta a ládát, gondolván magában:

— Megkenyem a tenyeredet, hogy simábban tolhass előre.

De azért mégis hozzátette:

— A fejedelemnek küldte engesztelőül.

— Át is adom majd neki, szolgám; talán kegyelemre is hajlik a mi Nagyságos urunk, ha majd megtudja, hogy a rebellis ember nem ex malitia, hanem csak ex defectu prudentiae cselekedett. Csak a fejedelemasszonynak ne szólj a dologról. Különben vettem a levelét is a Thoroczkay István kezéből, majd intézkedem is annak értelmében. Kiintette a kémet a szobából és gyönyörködve nézte a tálakat.

— Szép holmi, drága holmi! Ezen a fejt veszem meg annak az embernek, mért állja az útját magyarországi politikámnak?

Azután intézkedett, de nem a levél értelmében.

Leveleket íratott a fejedelemmel a várak őrségeihez, Bánffy barátjaihoz, a melyekben hűtlenség terhe alatt szólította fel őket Bánffy pártjának elhagyására. Mire Bánffy Dénes a kolozsvári őrséggel Szamos-Ujvárra indult, hogy az ott lévő sereggel egyesülve a liga ellen vonuljon, már csak ellenségre találhatta ott. Megelőzte a fejedelem levele, a mely szót a következőképen:

«Michael Apafi, dei gratia princeps Transylvaniae, portium regni Hungariae dominus et Siculorum comes».

«Generosi, egregii, nobiles, fideles nobis dilecti, salutem et gratiam nostram».

«Bizonyosan hozák, Bánffy Dénes uram az kolozsvári praesidiumban háromszázat maga mellé vévén, oda Szamos-Ujvárra ment. Azért mindenkinek, mind ott való szamos-ujvári vezekapitány, fő és viceporkoláb, német és magyar gyalogosainknak és puskásainknak s Kolozsvárból odament német és magyar gyalog és lovas-tisztviselőknak, vitézlő rendeknek életre és fejekre parancsoljunk, mihelyest ez irásunkat veszik, Bánffy Dénes mellett legkisebbit is cselekedni ne merészeljenek, sőt mindjárt megfogjátok, Csáky László uram várába, Bethlenbe vigyétek az asszonyával együtt és minket tudósítsatok éjjel-nappal, semmijét is onnan kivinni ne engedjétek. Másképen ha cselekedtek, életeket, fejetek és jószágotok nélkül lesztek el, feleségeket és gyermeketeket pedig tömlőczre hányatjuk. Nec secus facturi».

«P. S. Oly gondviseléssel legyetek rá, hogy valamint szabadulása ne legyen, mert bizony meghaltok érte».

Legtöbb gondja azonban, hogy «valamint szabadulása ne legyen» nem a szamos-ujvári őrségnek volt, hanem a jó rokonnak, Teleki Mihálynak.

Csakhogy arra is gondja volt, hogy elleplezze praktikáit.

Jó szívű krónikások manapság is inkább

hisznek annak, a mit irt, mintsem azoknak, a miket cselekedett.

Czitálják is a Bély Pálhoz irt levelét, hogy milyen szeretettel gondoskodott rokonáról még akkor is, mikor már tudta, hogy státusfogyókép tartják Szamosujvárot. Így szól a levél, a kétszintűségnek és álszenteskedésnek ez a jeles okmánya:

«Mint urannak szolgálok Kegyelmednek.»

«Asszonyunk ő nagysága parancsolatjából kellett Kegyelmednek írnom. Kéreti ő nagysága Kegyelmedet, én is kérem, tegyen olyan dispositiót az szegény gyermek (a kis Bánffy György) felől, hogy ő nagysága köszönhesse meg Kegyelmednek. Ugyanis filius non portat iniquitatem — ha volna is. «Bizony igen jól cselekedné Kegyelmed, ha asszonyát is oda vitené melléje.»

Itt bizonyosan mosolygott és azt gondolta: — Ez se jó majd Fejérvárra gráciát keresni.

Aztán folytatta:

«Lelkem uram kérem KglDET, kedvezzen a megesett személyeknek és kiváltképp asszonyunknak ő nagyságának. Az megesett embereknek való szánakozást, könyörületeséget az Isten parancsolja. Az világnak változó állapotát is meg kell gondolni.»

— Hátha kiszabadul, mondhatta, mikor ebbe a papirosba törölte a kezét.

«Asszonyunk ő nagysága kegyelmesen veszi Kegyelmedtől, ha ételek felől is parancsol; kérem, parancsoljon is.»

— A siralomházban jól egyék a rab, gondolhatta itt. Majd szívbéli őszinteséggel befejezi: «Lelkem uram, cselekedjél jól.»

Legjobban persze ő maga iparkodott cselekedni.

Sok és hosszú tanácsot tartott a Bély szállításán és a Bánffy Zsigmondén. A régi terv szerint is nem merték Fejérvárt állítani törvény elé, hanem a ligát az országgyűlés elé terjesztvén, ezt az üdvösség 1674-ik esztendejének december hava 4-ik napján, aláírván azt maga a fejedelem is, megerősítették. Másnap felolvasták a Teleki szerkesztette vádpontokat az országgyűlésen és Sárpatoki Márton itélőmesternek kiadták. A magyar Macskássy Boldizsárt, a székely Dániel Istvánt és a szász Trajner Andrást bizták meg, hogy Bánffyhoz elvigyék.

A fogoly főur meg is felelt a vádpontokra. A keresztény szeretet és férfias önértet hangján szól el a felelet. A vád sem említette a római császárral való összejátszást, ő sem védekezett ellene. Hiába is lett volna nótával sujtani a német pajtáskodást, mert hiszen «az világnak változó állapotát is meg kell gondolni.»

Másképp hogyan is hódolhatott volna meg bűn nélkül, de annál feltétlenebbül Caraffának jó Teleki Mihály?

És másképp hogyan is mondhatta volna akkor nagy büszkén a fejedelem-asszony szegény «szamonzájja»:

— Husztól Fogarasig a magam birtokán utazhatom!

Az országgyűlés visszavetette a fogoly védelmét és a bethleni rabra kimondták a nótát. — És ezzel a fej- és jószágvesztést.

Csak a fejedelemmel kellett aláírni.

Ez pedig könnyű munka volt.

Az üdvösség 1674-ik esztendejének deczeember 17-ik napján nagyon jól mulattak az urak Kapi György szállásán. Ittanak vala bátorságot az ebédnél, hogy a fejedelem ő nagysága előtt illendően megjelenvén, az ítéletet vele konfirmáltassák. A fejedelemasszonyt is jól elzárták tőle, mivelhogy hozzá bocsáták a fogoly meg-

szökött mórióját, a ki úzenettel kéredzkedett vala a fejedelemasszonyhoz.

— Hadd fecsegen velem, hadd tartsa vissza, míg az irás a kezünk közt nem lesz, — mondák.

A fejedelem is ebéd után volt. Sokszor kellett löniök az aznapi ebédén a német gyalogosoknak, mert valahányszor a fejedelem új pohárt köszöntött, mindig löniök kellett. A fejedelem pedig tömérdek új pohárt köszöntött.

Gőzölgött is a feje, a mint ebéd után hosszú lépésekkel járt le fel a legbensőbb házban.

Vastag, rövid nádpálczáját a sarokba dobta, zöld bársony, nyusztos kozák-süvegét az asztalra hajította, úgy forrt-sistergett. Azt se tudta, jó vagy rossz kedvében-e?

A mikor belépett hozzá a kiküldöttség.

Kapi György, Bánffy Zsigmond, Csáki László és Teleki Mihály.

A ravasz tanácsos előbb körülzörgatta a fejedelemet.

— Milyen jó egészségben van Nagyságod, milyen pompás színben, — szól.

— Hiszen elég fiatal vagyok még, hogy piros lehessen az arczám, — válaszolt nagyokat fújva a fejedelem.

— Tartsa is meg a jóságos, kegyes Isten Nagyságod fiatalágát! Imé, eljöttünk, hogy az országgyűlés hódolatát kifejezzük most, hogy egyik nagy munkáját bevégezte. És különösen én magam esedezem, hogy akceptálná kegyesen Nagyságod ezt a kis ajándékot, a melyet vidám szívvel ajánlok Nagyságodnak, meglévén írva, hogy a jó kedvű adakozót szereti az Isten.

Azzal intett a szolgáltnak, kik az asztalra tevék Bánffy Dénes hat ezüst tálját.

— Szegény háztól őstörvény bárány, — megtegetődzött a vidám adakozó szerénykedő meghajlással.

A fejedelem látható gyönyörűséggel forgatta a tálakat.

— Hát kegyelmed magát fosztotta meg ezektől a szép tálaktól?

Teleki meghökken; itt csak a kétértelműség nyhithette a bekövetkezhető felelősséget.

— A mit a hűtlenség eljátszott és a mit a hűség felajánlhat, minden a nagyságodé, — válaszolta hirtelen és tanuk előtt.

— Bizony nagyon szép kegyelmedtől, bizony nagy öröme lesz Anna asszonynak! Úgy is egyre azon mesterkedék, sőt már molestált is vele, hogy ilyeneket vegyek neki. Derék ember kegyelmed, mit tehetek szolgálatjára?

— Az én szolgálatomra semmit, Nagyságos fejedelem; hiszen én és mi valamennyien anynyi jókat nyertünk már Nagyságodtól! De az ország szolgálata, Nagyságod fejedelmi székének a sekuritása...

— Az én fejedelmi székemé? — kiáltott a fejedelem előre lépve. — Már megint az a Zólyomi?

A Bánffy dolgát már el is felejtette.

Felcsapta a süvegét és úgy járt le-fel nagy dühösen.

— Mindig konspirálnak, mindig rebellálnak! Az én fejedelmi székemet! Ki merne abba ülni?

— Jól tudja Nagyságod! Bánffy Dénes, a kolozsi főispán, a német király bárója...

— Fogjátok perbe, nótázzátok meg, ütessétek le a fejét! Az én fejedelemségemet, az én süvegemet!

— Az ítélet már kész is, Nagyságos fejedelem, — szól mélyeségek meghajlással Teleki. — Imhol csak Nagyságod aláírására vár.

— Ide velem, hoczeca hamar, már alá is irtam. Itt van, vigyétek és hajtsátok végre az istentelenen.

Mire kidühöngte magát, már nem volt a szobában a deputáció. Csáki László azonnal expediatott Bethlenbe, hogy éjtszakát nappallá tévén, lóhalálában siesen végrehajtani a szentenciát.

A fejedelem pedig jó egy óráig gyönyörködött a tálak szemlélésében és egyre hajtogatta:

— Így már nem lesz a feleségem pendelye szősz vászonná!

Javában nézegette a tálakat, emelgette, mérlegelte, mikor egyszerre csak felpattant az ajtó és azon a felesége lépett be.

Halavány volt az asszony orozája, kisirtak a szemei. A hozzáfutott móriót épen most bocsátotta el. Eljött az urához, hogy a huga hitese férjének a fogságát megenyhíthesse.

— Épen most hallom, — szól szeliden, — hogy az urak Csáki Lászlót Bethlenbe küldték. Mi járatban mene?

— Nem asszonynak való dologban, — válaszolt a fejedelem és megriadt egy kicsinyeség, a mint mondák.

— Épen most járt nálam a Zerkó is, a régi bolondod. Bethlenből szökött meg és beszéli, hogy nagy szorongatások közt élt ott a sógorom.

— Él, ha él; az jó neki, ha él, — felelt vállát vonogatva a fejedelem.

— De éljen is, még pedig szabadon, mert hűséges jobbágyod volt. Még menekülése napján is rád gondolt. Pompás ezüst tálakat küldött neked ajándékba, hogy ne csak a én szamonzámnak legyen. — tette hozzá gúnyosan. — De hiszen ime, épen itt is vannak; rájuk ismerek a bolond szavaiból. Hogy ilyen későn adta át Vajda László!

— Micsoda Vajda László? Ezeket a tálakat ép most hozta Teleki Mihály és adta ajándékba nekem. Valami olyast mondott, hogy a mi a hűtleneké, az is az enyém, a mi a híveké, az is az enyém. Minden az enyém, mert én vagyok a fejedelem.

A fejedelemné meglepetten lépett hátra. Majd gonosz sejtelmek fogták el, megragadta az ura kezét és szól:

— Ezeket a tálakat az én édes sógorom küldte, téged pedig újra rászedtek. Mondd, mit kívántak a tálakért?

— Mit kívántak, pattant fel a fejedelem? — Hát a fejét kívánták, hogy az én süvegemet ne nyomhassa rá, hogy az Apafi-czimer sisakját át ne lyukaszsza a Bánffyjak csonka kardja, mikor az én fejem van benne.

— És te elhíved ezt a mesét az én édes sógoromról, a ki legutolsó boldog napján is rád gondolt és a kit megraboltnak azok, a kik téged ime ez ajándékkal is megcsaltanak?

Hangos zokogással borult az ura lábai elé és térdre esvén, átfoná azokat gyöngye két karjával. Kétségbeesésében szidalmazni kezdé fejedelmi urát és kiáltott:

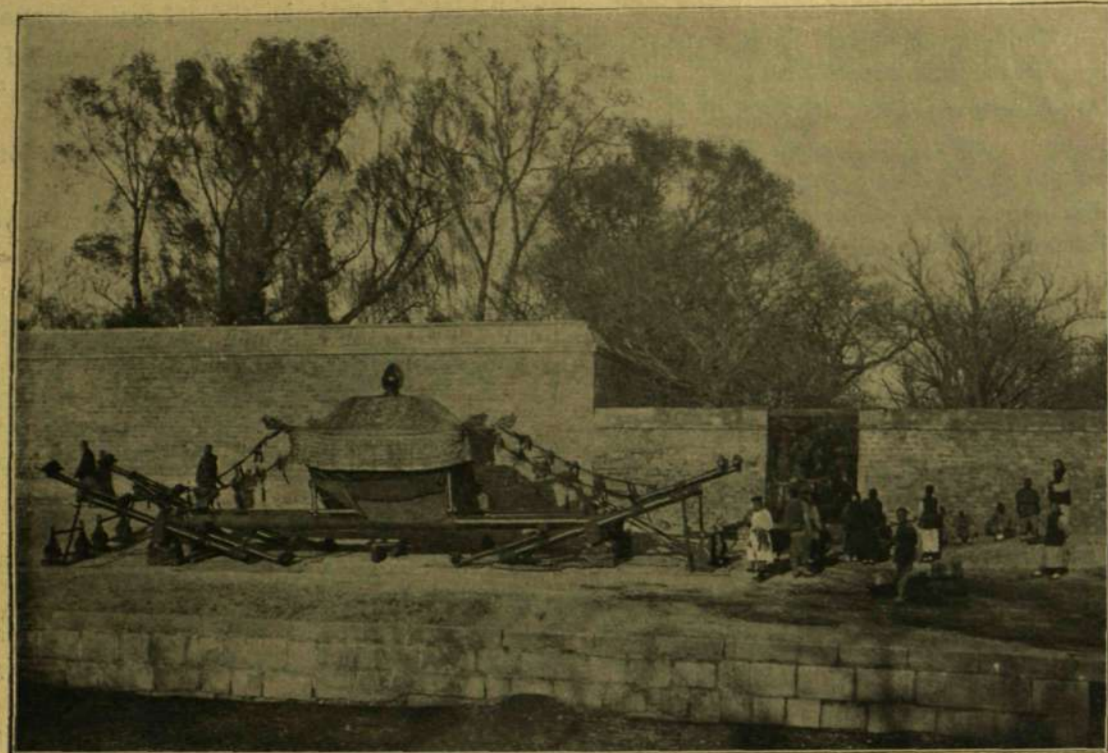
— Átkozott ember, ne ontasd ki az ártatlan vért. Adj gráciát józan fővel az igaznak, a kit mámoros tudatlansággal elítéltél. Félj az Isten haragjától, ha másképp cselekszel!

A fejedelem megindult. Amúgy se igen tudott asszonynak ellentállni, most meg épen bántotta a ravasz tanácsos furfangja. Nem szerette, ha túljártak az eszén, azért hirtelen elhatározással szól:

— Ahol gráciát adok az egyszer a bátyádnak; küldd el hamar utána.

És mint a ki nagyon örült, hogy jó és okos dolgot cselekedett, leült és megírta a kegyelemlevelet.

— Imhol fogjad, de siessetek, mert Csáki László uram nagyon türelmetlennek látszott. Kár volna a szép tálakért, mivel hogy azt

TEMETÉSEKNÉL HASZNÁLT PALANKIN.

mondják: «Megreped az ajándék-tál, ha a régi gazdája meghal.»

*

És a tálak még az éjtszaka csakugyan megrepedtek. Hangos, siralmas csengés közben végighasadt valamennyi.

A fejedelemasszony követe három órával későbbben érkezett.

Igy lón, hogy ama napok krónikása ezeket a véres sorokat írhatta könyvébe:

... «Csáki Lászlót expediálták Bethlenben, ki is Bethlenben érkezik későn éjtszaka. És mindjárt Pataki Istvánt, a kolozsvári református professort, a ki Bánffy Dénes mellett vala, beküldé, hogy a rab urat felköltse és imádkoztassa».

«Pataki István bemenvén a házban csendesen, fel akará költeni az urat, hogy felesége, ki mellette fekszik vala, eszébe ne vegye; de az alatt amaz is felébredvén, deákul mondja neki: «Nagyságos uram, keljen fel Nagyságod, és készüljön a halálhoz, mert eljött Csáki László a szentenciával és meg kell halni Nagyságod-»

nak». — A felesége gyanakodván, hogy deákul beszélne, valami rossz hír érkezett volna, tudakozni kezdé, de noha sokáig tagadák mindketten, de utóljára csak ki kelle mondani, mert rövid vala az idő. Az asszony, minthogy azelőtt gyenge, félelmes asszony vala, hallván a dolgot, elájult és a más házban beviszik, az úr pedig buzgólagosan imádkozván, mikor megparancsolná, hogy csak jöjjön ki, egy hálommentét vetvén csak nyakában, ingben, lábravalóban és papucsban kijöve a pitvarba. És ott egy szőnyegre terítették vala le, melyet háromszor is megkerülvén, nem akar vala letérdepelni, de Csáki László megriogató: «Uram, ennek meg kell lenni». Pataki István pedig túlbiztatván és vigasztalván, nagy nehezen letérdepelék. A cigány, a kinek azelőtt afféle akciója nem volt, elijedvén olyan nagy úri embertől, reszketvén a keze, nem tudá elütni a fejét, hanem mikor két, háromszori vágás után a földre ledőlt volna is a szegény úr, ott is marczangolta».

«Küldött vala egy vég bársonyt is a fejedelem-

KHINAI MANDARIN.

asszony, ha azalatt megölnék, míg az étkefogó elérkeznék, abban takarnák a testét. Abban is takarék és ugyanott a bethleni templomban, alacsony módon eltemették. És sok esztendeig a temetésénél való föld színén buzgott föl a vére».

*

Sok vér buzgott fel azóta boldog Magyarország földjéből, a melyet fukar kéz és hideg sziv ontott.

GRÓF ZICHY JENŐ EXPEDICZIÓJÁBÓL.

IV. Khinai és mongolországi képek.

A «Vasárnapi Ujság» előző számaiban több képet mutattunk már be azok közül, a melyeket Zichy Jenő gróf ázsiai utazásából magával hozott s közlés végett átengedett. Ezeknek kiegészítésül ezúttal is bemutatunk még néhány érdekes darabot s magyarázatul átveszünk egyet-mást azon érdekes ismertetésből, melyet nem régiben *Cseng-Ki-Tong*, a khinai követség párisi katonai attachéja tett közzé saját hazájára vonatkozólag.

PALANKIN.

GRÓF ZICHY JENŐ ÁZSIAI EXPEDICZIÓJÁBÓL.

KHINAI NŐ.

MONGOLOK TÉLI RUHÁZATBAN.

Khinában — úgymond Cseng-Ki-Tong — a polgárságnak négy osztálya van, ú. m. a tanultak, a földmivelők, a kézművesek és a kereskedők osztálya, melyeket ugyanilyen sorrendben oszt rangfokokba mind a szokás, mind a törvény. A tanultak vagy tudósok osztálya az első, «mert az gondolkozik», a földmivelők azért kapják a második helyet, «mert az ő osztályuk táplál»; a kézművesek szintén elég nagy tiszteletben részesülnek, «mert ők fejlesztik és tartják fenn az ipart»; annak azonban már nem adja okát, hogy a kereskedők miért esnek az utolsó osztályba.

Egyik képünk egy első osztálybeli mandarint, egy másik csoportképünk pedig a második osztályba tartozó két jó módú khinait mutat, kik rendes nemzeti öltözetükben üldögélnek, kezükben az elmaradhatatlan legyezőt tartva. Másik

képünkön egy szintén jobb osztálybeli díszruhás khinai nő látható ülő helyzetben. Öltözetén kívül legföltűnőbb rajta, hogy a lába fejei szokás szerint el vannak nyomorítva. Az ilyen összegyúrt lábú nők aztán nem is annyira járnak, mint inkább csak esetlenül tipegnek s már e miatt is nagy ritkán mutatkoznak a házon kívül. Az alsóbb osztálybeli nőknél a lábzsugorítás nem szokásos.

A khinai nőkről Cseng-Ki-Tong ezeket mondja: «Férfinak és nőnek egészen külön földadatai levén a családban és az életben, ehhez képest a nevelésük is egészen különböző. A férfi olyan tanulmányokat végez, a melyek alapján állami hivatalnokká lehet; a nőt ellenben csak háztartási ismeretekre oktatják. Szerintünk a tudomány haszontalan teher volna a nőnek, mivel az csak eltértené élete igazi útjáról. A

nőnek nem kell tökéletesednie, mert ő tökéletesnek születik, s a tudomány soha meg nem tanítaná a kecsességre és nyájasságra, a házi tűzhely e két fő kincsére, melyeket a természet lehel belé. A nő életének nincs politikai fontossága; a politika a férfiak dolga. De lépd át a küszöbét s meglátod, hogy házában olyan felsőséggel uralkodik, a melyet az európai nők nem is ismernek.»

Bemutatunk két khinai színészt is. Mind a kettő abban a furcsa jelmezben van, a melyet az ottani színpadokon használnak.

A khinai szokások kiegészítő része a palankin vagy gyaloghintó használata, melynek két fajtájáról közlünk képeket. Az egyik kisebb s magánhasználatra való. Rendesen előkelőbb hivatalnokok vitelik rajta magukat. Egy ilyen gyaloghintót négy (mandarinoknál egyenruhás) erős szolgáló

KHINAI SZÍNÉSZEK.

JÓMÓDÚ KHINAIK.

GRÓF ZICHY JENŐ ÁZSIAI EXPEDICZIÓJÁBÓL.

GOMBOJEV CHAMBA LÁMA.

visz úgy, hogy elől is, hátul is kettő-kettő tartja a vállain a hintó emelő-rúdjait; a másik palankin jóval nagyobb s arra szolgál, hogy halottakat szállítsanak rajta a temetőbe. Ennek a rúdjai mesterségesebb szerkezetűek s a palankin négy sarkáról kötelek nyúlnak le rájuk. Úgy a hintó teteje, mint a kötelek és rudak színes papírlampionokkal vannak ékesítve.

Ezekhez csatolunk még két urgai képet. *Urqa* vagy *Tha-Khuren*, mint első közleményünkben (*Vasárnapi Ujság* 1899. évi 21. sz.) már el volt mondva, Mongolországnak legnevezetesebb városa; lakossága részint mongol, részint kínai eredetű, s minthogy a Buddha-vallásúaknak a tibeti *dalai láma* és a szigaei *tesu láma* után következő harmadik főpapja, a *tharanta láma* itt székelt: mintegy öt ezer láma él az itteni kolostorokban. Egyik urgai képünk egy ilyen lámát ábrázol, a mint keletiesen magas alú hajtott lábain ül hármasszárnyú papi süvegben, hosszú bő felöltőben s jobb kezében a szokásos olvasót tartva. Másik képünk egy urgai mongol házaspárt mutat be, a kik valami magas zsámolyon ülnek. A férfi fején mongol prém-sapka van, testét pedig vastagon vattázott hosszú köntös fedi, melynek övéről erszény-féle kis táskák függenek. A nő fején kupakzerű kis sapka van, melyről gyöngy-féle füzérek lógnak le; a nyakán is ilyen kettős gyöngyfüzér van. Öltözete a nőnek is vattázott hosszú kabát himzésével és ujjakkal; e kabát alól még szoknya-féle ruha is látszik ki. Mind a két alak kabátjának feltűnően hosszú ujjai vannak.

ÚJ KÖNYV II. MIKLÓS OROSZ CZÁRRÓL.

Az európai politika terén ez idő szerint két-kétgyökű első rendű helyet foglal el az orosz birodalom fiatal uralkodója. Nemcsak a lefegyverezésre irányuló nevezetes indítványával vonja magára a közfigyelmet, hanem több rendbeli alkotásával és tervével is, mint a milyen például a szibériai vasút kiépítése. Mindezek oly uralkodónak mutatják II. Miklóst, ki nem marad az események tétlen nézője, hanem föld-részünk történetének irányására is vállalkozik. Nagy érdeklődést éltet ki már ennél fogva is egy francia író, Maurice Lesidet «Nicolas II. intime» című igazságot megírt könyvével, mely több-kevesebb alaposággal a jelenleg uralkodó császár személyéről foglalkozik. Forrásaik közül egyebírát azok, melyekben Lausonra — a császár egykori francia tanára hivatkozik, eléggé megbízhatók arra, hogy azokat II. Miklós ifjúkora első éveire hiteleseknek tekintsük. II. Miklós császár nevelését ép úgy, mint öcséjét, Danilovics főszárnyasvezért vezette, a kit még nagy-tyúk szemelt ki erre a kényes feladatra. Többi tanárai közt voltak a volt pénzügyminiszter, Bringe, s a szent szinodus elnöke, Pobjedonosev, továbbá Lobko törzskari tábornok, Demianenko tábornok, a tüzei-akadémia igazgatója, Rasevskij, az orosz irodalom tanára s még mások a pétervári egyetemről. A két fivér által az Anieskov-palotában elfoglalt két hálószoba, egy kis szalon és tanulószoba rendkívül egyszerűen voltak bútorozva, s mellettük lakott nevelőjük is.

A trónörökös már korán nagy kedvet mutatott a tanulásra, különösen a tudományos előadások vonzótták a tanulmányait nagy segítésére volt kitűnő emlékező tehetsége, mely különösen az idegen nyelvek elsajátítását tette neki könnyűvé. Mert a testgyakorlatokon kívül, melyekre napjában félóra volt szána, az irodalom, történelem, földrajz és nemzetgazdaságtan mellett főképen az élönyelvek foglaltak el főhelyet tanulmányaikban, ellenben a hely nyelvek épen nem szerepeltek. Az angol nyelvet Heath, egy ötven év körüli, sportkedvelő s nagy boxoló angol tanította, Gladstone-nak halálós ellen-sége, a kin a fiatal nagyhercegek sokat mulattak. A francziában Duperré, majd Lauson volt oktatójuk, a ki Lamartine-nal és Hugo Viktorral kezdte magyarázatait s Miklós meg is tanult néhányat Lamartine és Hugo Viktor verseiből, míg György herceg beírta «Egy párisi gamin kalandjai» olvasásával.

A matematikát Danilovics magának tartotta fenn s ebéd alatt egyre faggatta növendékeit a földrajzból és történelemből vett kérdéseivel, vagy angol és francia nyelven beszélte el velők olvasmányait. Lauson följegyzései mutatják, hogy a tanítványok engedelmeisége, szorgalma, figyelme minden kifogáson felül állt. «Soha egy megjegyzésre, makacskodás legyőzésére, megintésre nem volt szükség... Egyformán pontosak, éberek, jókedvűek lecké-nél és sétánál» — mondja rólok.

A két fivér egy szobában aludt, közönséges kis vaságyon, egyetlen derékfali. Soha egy rossz szó, vagy civódás nem volt közöttük. Mulaságaikról megjegyzi a könyv, hogy igen szerették a francia és angol képes lapok illusztrációit kivágya szobáik falára aggatni. A jelenlegi császár az állatokat is nagyon kedvelte; mindenféle madarakat, rigót, kanárit, szajkót, papagályt tartott, melyeknek minden reggel ő adott enni-inni, s pompás orosz agarait is nagy gyöngödséggel szeretete. Sokszor a gyermek-
maguk terítették meg az asztalt, vagy csomagolták be máhlikáit, csak hogy környezetüknek a dolgát megkönnyítsék.

A testgyakorlatok közt a trónörökös különösen a vívás és boxolást üzte nagy szenvedéllyel. Télen Pétervárt, a mesterségesen készített jég-pályán nevelőjük felügyelete alatt korcsolyáztak s annyira vitték az ügyességet, hogy korcsolyázás közben labdázta is. Vasárnaponként aztán fogadták fiatal barátait és barátinókat, köztük néhány nagyherceget, a Bariatskij herceget, két Voronzov grófkisasszonyt, s b.

Kezdesi természetű fejlődött ki ilyenkor az egykorú gyermekek közt, különösen ha a meghívás ebédre is szólott. Kitérő derültég közt dobálták egymásra a kenyérgolyócskákat. Szomszédjaikat ívásban köztükkel meglökték, s egyszer az egész ebéd alatt a nagyhercegek egyike nem hagyta Bariatskijnek, hogy szájához emelje a poharat, a nélkül, hogy le ne öntözze arczát, ruháját, asztalkendőjét. Milyen féktelen habota támadt erre, — írja Lauson, — csak a kisasszonykák tartották meg mérsékletüket, diszkretilt mosolyogva.

Délután aztán a korcsolya és labda került elő. A herculesi eréjű III. Sándor — a ki imádkozta a gyermekeket — nem egyszer vegyült bele a játéka, s olyankor olyan magasra ütötte fel a labdát, hogy a palota legmagasabb kéményén is túl emelkedett. De ha véletlenül elhibázta, akkor szokása szerint «rekedt dörmögéssel» nyilvánította bosszúságát.

Gacsinában töltötték a gyermekek legszebb napjaikat, azért nevezték a Pétervártól 44 kilométernyire eső kékjakot «gyermekek palotájának». Itt a parkban különösen a nálunk is ismert orosz hullámbintá vonzotta a hercegeket. Egyszeri kis szánkókban szédületes meredélyről csúszkáltak alá, hogy aztán egy túlfelől emelkedésen ismét felkapaszkodjanak. Ha a tó jege engedni kezdett, akkor csónakba ültek s hatalmas evezősapasokkal toltak előre a jég-repszó csónakot. De mióta egyik evezősük övig a tóba esett, erről a szórakozási módról lemondtak.

A ezárevicset nem csupán keresztény, de szigorúan orthodox elvek szerint nevelték. A kétkedés csak egyszer ragadta meg, mikor — több mint 18 éves korában már — Mózes I. könyvének a teremtésről szóló leírását összevetette a geologiai alakulások felől szerzett ismereteivel s az ellenmondás megfeszítésére Danilovics tábornok tanácsát s utbagazítását kérte. A felvilágosítás aligha lehetett kielégítő, de a trónörökös beírte vele. Később egy illusztrált lapban Hugó Viktor temetésének leírását olvasva, azt a kérdést kockáztatta meg francia tanárához, hogy részesíthet a kormány nemzeti temetésben oly embert, a ki a vallással nem törődött?

1886 április 1-én a cesári család Livádiába utazott. Itt várt a trónörökösre az első hivatalos szereplés, melyben már mint érett ifjú mutatkozott be. A livádiai társaságban, melyben mint udvari festő, Zichy Mihály hazánkfia is rendszerint részt vett, száműzve volt a feszes udvari etikett nagy része. Kedélyes családi életet élt itt a hatalmas császár háznépe körében anynyira, hogy a ceszári villának a Fekete-tengerre kirugó terraszja nem egyszer oly látványosságoknál volt színelve, mint a milyen Voronzov-Dukov miniszter birkozása a császár és fia jelenlétében Martinov tábornok istállóma-sterrel. A két magas dignitárius különben az udvar legerősebb két embere s a mesterség minden szabályai szerint összeakadt itt, nagy érdeklődésére az előkelő nézőknek s pár percz múlva

Voronzov gróf mint győztes hagyta el a porondot.

Mint mondtuk, itt érte Miklós trónörökös 18 éves korának betöltése. Addig a családias élet bensős bizalmassága ellenére sem volt szabad Miklós és György nagyhercegeknek fel-nőttek társaságában részt venni, hacsak nem egyenesen szülőik felhatalmazásával. Most azonban 18-dik születésnapja ép összeesett a Fekete-tengeri flotta ünnepeivel s Szabasztopolban, hová szülőit az ünnepélyre lekísérte, a Moszkva hajó fedelzetén rendezett lakoma alkalmával neki is jutott egy kivételes toaszt, melyet az elesett hősök emlékének magasztalására mondott el. Ez alkalommal öltötte először magára a tengerész-uniformist s atyja ünnepelesen megengedte neki az első cigarettá elfüstölését is.

A boldogult császár teljesen meg volt elégedve fia és örököse első szereplésével. «Az élet küzdelmei számára lesz nevelve — így nyilatkozott egy izben róla — a melynek gyötrelmei a császárok és királyok is ismerik. Mi vagyunk felelősök népeink boldogságáért vagy boldogtalanságáért». Együttel fiát a doni kozákok fő atamánjává nevezte ki s nála voltak esztendő letéve a palota-örökség jelvényei, melyeket minden öröksé-váltásnál tőle vitt el és hozzá vitt vissza a parancsoltiszt.

III. Sándor császár német ellenszenvét és francia barátságát sohasem titkolta. Még mint trónörökös, környezetében szigorúan eltiltotta a német szót. A ki véletlenül német szót ejtett ki előtte, annak 100 frank büntetés-pénzt kellett fizetnie. Megtörtént egyszer, hogy apja, II. Sándor császár német köszöntéssel nyitott be fia szobájába, de észrevéve magát, hamar odanyujtotta a 100 frank birságót.

Ebben a tekintetben II. Miklós császár is hasonló apjához, bár arczban inkább anyjára üt. Meggyőződése ép oly erősek, mint apjáié volt, hogy: «joga van; nincs joga»; «igazsága van; nincs igazsága». II. Miklós is szeret mindent a jog szempontjából felfogni. Tanui eddigi diplomáciai lépése, a török-görög háborúnál történt közbelépése, a részleges lefegyverezésre irányuló javaslat, melyekben hű támogatása külügyminisztere, Muraviev gróf, kinek kinevezését különben sokan a cszár befolyásának tulajdonítják.

A HÁROM 10-ES HUSZÁR.

(1859 június 24.)

Epizód a solferinói csatából.

A solferinói csata valószínűleg az osztrák sereg teljes győzelmével végződött volna, ha Mensdorff gróf altábornagy teljesen érintetlen és pihent lovas-hadosztályával — négy ezred-del — hat órán át mozdulatlanul nem áll, hanem Edelsheim Lipót bárót, ki ezredével, a híres 10-es huszárokkal a francia hadálláson végig vágta, Mac-Mahon tábornagyot a legnagyobb zavarba hozta annak idején követi, a mint ezt Edelsheimnek tényleg meg is ígérte.

A 10-es huszárok néhány óra alatt 8 tisztet és 76 embert vesztek, de azért folyton előre nyomulva, Medole-ig, a francia sebkitörő helyig jutottak, hol egyik tisztjük, Henneberg kapitány — ki utóbb a magyar honvéd-lovaság felügyelője volt — erősen vérző sebét egy francia orvossal bekötöztette.

Vége az ezred visszavonulási vonalát magyarszámú francia gyalogság fenyegetőn, Edelsheim a régen várt Mensdorff-hadosztály felkeresésére egymásután két őrzáratot küldött hátra. Ezek egyike azzal jött vissza, hogy a francziák csakugyan hátulról mutatkoznak, a másik őrzárát pedig nyom nélkül eltűnt.

Vége több órai várakozás után előrobogott a Mensdorff lovas-hadosztály, a mikor azonban az imént fényesen keresztült vitt támadást újból megkezdeni, illetőleg folytatni azért nem lehetett, mivel egyrészt az huszárok lovai a nagy forróságban lefolyt hat órai folytonos harcban kimerültek, másrészt pedig a huszárok váratlan támadása által meglepett francziák most már felocsudva, zárt tömegekben részen állottak. Mindezek folytán Schlick hadtestparancsnok a Mensdorff-hadosztály visszavonulását ren-

delte el, mi tulajdonképen a csata feladását jelentette, mert mihelyt Mac-Mahon tábornagy azt látta, hogy a huszárok világoskék menté-
nek hosszú vonala a láthatárról eltűnt, egy végső erőmegfeszítéssel előre nyomulva, az osztrák sereget állásából kiszorította.

A csatárólól visszavonult 10-es huszárok éjjeltájban a Stalio közelében megállva, teljesen kimerült lovaik etetéséhez és itatásához készültek, midőn alig ezer lépésnyi távolságban a francziák háttörzsei villantak fel.

Ily körülmények közt nem maradt egyéb hátra, mint a már megtárgyított hevedereket újból megszorítani, az esetleges meglepetés ellen részen állni. A legénység fele tehát nyeregbe ült, a többi a lovak mellett állva — a dohányzás tilta lévén — csendesen bagózott, habár 24 óra óta még profuntot sem láttak.

Az éj csendjét némelykor a lovak nyertése szakította félbe. Egyszer csak a nyergelt lovak nagyobb része nyugtalankodni kezdett, mivel pedig a ló éjszakanak idején a neszt előbb veszi észre mint az ember, nyilvánvaló volt, hogy valaki jön. És úgy is volt. A felállított őrszem valakire a szokásos halt wer da? (állj, ki vagy) kérdés kialtottta, mire lődübbégek hallatszottak. Alig három percz múlva a sötétségéből három lovas alakja vált ki. Az elvesztettnek hitt egyik őrzárát volt, melyet Edelsheim a Mensdorff-hadosztály felkeresésére küldött volt.

Az őrzárát vezetője egy Kiss Pál nevű czimzetes káplár volt, ki arról volt híres az ezredben, hogy nyeregen ülve lábaival a lovat úgy meg tudja szorítani, hogy annak a lélekzete is elakad. Ezenkívül roppant furfangos ember volt, kinek eszén senki sem tudott túljárni.

A szokásos jelentés után Edelsheim, ki lova mellett a gyepen hevert, magához hivatja Kiss Pált és a magyar szót erősen törve, azt kérdi tőle, hol járt.

Kiss Pál tizedes elmondja, hogy egy francia őrzárát, — lehetett vagy negyven afrikai vadász — rájuk ütött, midőn egy teljesen leégett major mellett elhaladtak. Ő azonban — a mint ezt a két vele volt huszár is bizonyíthatja — közbük csapott, hármat agyonvágott, a többi aztán odább állott. Az esesteteknél talált zseborákat s néhány aranyat el is hozták. Midőn aztán a keresett Mensdorff-hadosztályt sehol nem látták, visszafelé indultak, de az ezred helyén már francia gyalogság táborozott. Hátrafelé nem mehetvén, megeresztett kantárszárral a táboron keresztül vágattak a nélkül, hogy valaki útjokat állította volna, mert valószínűleg azt hitték, hogy a három huszár után a többi is jön. Így aztán végre mégis a regementer akadtak, habár az utolsó órában, még pedig már sötéttel ismét francia gyalogságra bukkantak, kik azonban ékezt észre nem vették. Edelsheim a jelentés meghallgatása után ismét a gyepre feküdt, Kiss Pál és két társa pedig oda állt a többiek sorába.

Ilyen volt a magyar huszár és ha Isten úgy akarja, ilyen is lesz mindig!...

ZEISSBERG HENRIK.

1839—1899.

Gyors egymásutánban dölnék ki az osztrák történelem legjelesebb művelői az élők sorából. Huber Alfonzot, kiben a bécsi egyetem és az osztrák történetírás egyik legkiválóbb embe-
rét veszítette, pár hónap múlva követte a sirba Zeissberg Henrik lovag, udvari tanácsos, az udvari könyvtár igazgatója, ki a régi osztrák történelmi iskola egyik legkiválóbb tagja volt.

Zeissberg Henrik 1839 július 8-án született Bécsben. Tizennyolcz éves korában, midőn a bécsi egyetemre ment történelmi s bölcsészeti tanulmányokat folytatni, már nagyon felülmúlta társait úgy az újabb nyelvek elsajátításában, mint a történelem, főleg a hazai osztrák történelem és segéd tudományai alapos ismeretében, úgy, hogy társai között csakhamar különleges állást foglalt el. Történelmi képzettségén kívül még alapos bölcsészeti tanultságot is vitt magával az egyetemre, s a bölcsészetben való avatottsága későbbi történelmi kutatásainak alaposságára is nagy hatással volt. Irodalmi munkásságát korán kezdte meg. Még egyetemi hallgató korában látott napvilágot első munkája,

ZEISSBERG HENRIK.

mely Annóról, az első salzburgi érsekről szót. 1863-ban a bécsi egyetem az általános és osztrák történet magántanára lett, 1865-ben a leMBERGI egyetemre nevezték ki tanárra, honnan 1871-ben Innsbruckba helyeztetett át; de már a következő évben Bécsbe hívták meg egykori tanárának, Aschbachnak megüresült tanszékére. Midőn Sichel Tivadár a bécsi történelmi intézetet elhagyta s a római intézet vezetését vette át, Bécsben Zeissberg követte őt az intézet igazgatói állásában.

Bécsi egyetemi tanársága alatt érte az a kitüntetés, hogy néhai Rudolf trónörökshöz az osztrák történelem tanáraív hivatott meg. Ez a működése hozta létre azt a bizalmas viszonyt, melyben Zeissberg a boldogult trónörökossal állott, s mely később sem szűnt meg közöttük.

Weilen udvari tanácsos halála után Zeissberg vette át az «Osztrák-magyar monarchia irásiban a külföld tudományos világa is gyszolja. Jól mondta Hartel osztályfőnök az elhunyt kopor-szja felett tartott emlékbeszédében, hogy büszke lehetett Ausztria arra, hogy oly férfiút birt, a minő Zeissberg Henrik volt. Nagyt és sokat alkotott, nagyobbat alkotni a halál gátolta őt; de, a mit mint tanár és tudós alkotott, az maradandó becses bir a jövőben is.»

Zeissberg irodalmi működése főleg a 70-es évek óta volt nagy, mikor a bécsi egyetemre helyeztetett át. Pályája elején a szlav nemzetek történetének tanulmányozására adta magát, melyet az eddigi osztrák történészek alig vetek tekintetbe. Ebbeli tanulmányainak eredménye a középkori lengyel történetírásról készített műve, mely 1873-ban jelent meg. Megbecsülhetetlen tárháza e munka nemcsak a lengyel, hanem a német történelmi irodalomnak is. Becsét legjobban jellemzi, hogy a Jablonowsky-társulat díjával tüntették ki. Ettől kezdve gyors egymásutánban jelleme meg kisebb-nagyobb munkái, értekezései és forráskiadványai, melyek majdnem kizárólag az osztrák középkori történelem vonatkoznak. Ő dolgozta ki a Helfert-féle történetnek azt a részét, mely a Babenbergiek, Przemyslidák és az Árpádok korának történetét tárgyalja, s mely később a trónörökös részére készítenyül fogadottat el. Irodalmi munkásságának irányában egyebírát két korszak különözetet meg. A mig ugyanis eleintén kizárólag a középkori osztrák történettel foglalkozott, addig a 80-as évek óta mindinkább Ausztria újabb történet felé fordult, s a mult és a jelen századbeli osztrák történet kutatásával kezdett foglalkozni. E téren is forráskiadványokkal és feldolgozásokkal találkozunk, így folytatta Ausztriának a francia forradalom alatt követett német birodalmi politikájára vonatkozó kútók

kiadását, melyet még Vivenot kezdett meg, újaban pedig Albrecht főherceg megbízásából Károly főherceg hátrahagyott iratait adta ki, 1895-ben pedig Károly főherceg nagyszabású életrajzával lépett a nyilvánosság elé. Mind e munkákat alapos historiai kritika, a források szigorú megrostálása s felhasználása, világos, szabatos írály és felgyelmezett logikai következtetések jellemzi, megérzik rajtuk a bécsi történelmi iskola, melynek Zeissberg egyik legjelesebb tanítványa volt. Irodalmi munkásságairól a bécsi akadémia 1872-ben levelező, 1882-ben rendes tagjává választotta.

Az udvari könyvtár élén csak 1896 óta állott. E rövid ideig tartó hivataloskodása alatt több nevezetes változtatást léptetett életbe. Ő általa nyert az udvari könyvtár részben új helyiségeket, így a kézírati dolgozó-szobát, s ő általa kezdődött meg a könyvtár real-katalogusának készítése. Mint igazgató a bécsi könyvtár tekintélyét nagyban emelte.

Működésének fősze azonban az egyetemre esett, melynek egyik díze volt. Tanári széke és az osztrák történelmi intézet vezetése közt oszlottak meg tanárságának évei. Az intézet az elődjétől, Sichelről örökölt szememben vezetése. Mint tanár valóban pártját ritkította. Rendesen két kollegiumot tartott: egyet az egyetemen, egy általános német történelmi tárgyút, és egyet gyakorlatokkal összekötött kütőfőtanai előadást, a történelmi intézetben. Mint vizsgáló tanár szigorú volt, s ezért gyakran rettegtek tőle hallgatói. De ezen tulajdonságokkal jószívűség és szeretetelműség párosult, melyely mindenkit lebilincsel, meg-hódított. Akárki fordult hozzá, mindenkit szivesen, előzékenyen fogadott; hallgatóival, főleg az intézetben, a legszeretettelőbben érintkezett, s irodalmi működésükben tőle telhetőleg támogatta őket. Egykori tanítványai, kik között — mint a történelmi intézet tagjai — több magyar is volt, így Károlyi Árpád, Fejérfaparty László, Szádeczky Lajos, Barabás Samu, Schönberr Gyula, Hodinka Antal, Veress Endre, Áldásy Antal, stb. kegyelettel őrzik meg emléket.

Zeissberg halálát nemcsak Ausztria, hanem a külföld tudományos világa is gyszolja. Jól mondta Hartel osztályfőnök az elhunyt kopor-szja felett tartott emlékbeszédében, hogy büszke lehetett Ausztria arra, hogy oly férfiút birt, a minő Zeissberg Henrik volt. Nagyt és sokat alkotott, nagyobbat alkotni a halál gátolta őt; de, a mit mint tanár és tudós alkotott, az maradandó becses bir a jövőben is.»

EGY FÖLFEDEZETT VILÁGFORRADALOM.

Az új óriási távesővek néhány év alatt tömerek új részlettel ismertettek meg az égboltozat eddig rejte maradt titkai közül. Talán a legérdesebb mindazok között egy napjainkban történt nagyszűré világforradalom, melyről oly óriási táveső nélkül tudomásunk sem lett volna. Erdemes arról külön is megemlékeznünk.

A perui, arequipai Harvard-egyetem néhány év óta egy magas hegyen levő csillagvizsgálótornyon igen szép és részletes fényképeket készit egy hatalmas fényképező-táveső segítségével, melyet, mivel az egész mintegy 120,000 forint költségén egy Bruce Katalin nevű tudomány-szerető nő készített, Bruce-távesőnek szoktak nevezni. Minden felvételt az égboltozatnak igen kis részére terjed ki, de azért egy-egy lapon néha majdnem fél millió csillag képe látható. A pompás felvételeket tudományos feldolgozás végett többnyire a Newyork mellett levő Cambridge-egyetem csillagvizsgáló-intézetébe küldik, hol erre különös gyakorlati bírónők válogatják ki a több százszereze menő csillagok között azokat, melyeknek valami különös tovább tanulmányozásra érdemes sajátságuk van.

A múlt márcziusban egy ily beküldött lapon Flemming asszony, az egyik tudós vizsgáló, fölfedezett egy kis csillagot világos vonalú spectrummal, mely mindig valami nevezetesség jele. Rögtön összeszedték az égboltozat részéről készített lemezeket, hogy a csillagot közelebből megvizsgálják s 78 lemez gondos összehasonlítása után arra a csodálatos eredményre jutottak, hogy ez a jelzett csillag csak az 1898 márczius és április havaiban felvett fényképeken fordul elő, azelőtt soha, de már márczius elején

GYERMEKEK MENETE ERZSÉBET KIRÁLYNÉ MISKOLCI SZOBRA KÖRÜL.

oly világosan, hogy szabad szemmel is meg lehetett volna látni. Márczius közepén fénye elhalványodott, április végén már egészen gyenge volt, de észre lehetett venni, hogy még könnyű gaz fejlődik ki belőle. A csillag különben mindig a Nyilas képletében mutatkozott.

Midőn Flemming asszony 1899 márczius 8-án a lemezen legelőször észrevette ezt a sajtós jelenséget, a csillagászok kutatni kezdtek a csillag után, meg is találták, de már rendkívül gyenge volt a fénye, úgy, hogy előrelátható volt, hogy rövid idő alatt kóddé változik. Mindebből következik, hogy ez a tudomány előtt eddig ismeretlen csillag 1898 márczius havában összeütközött egy másik csillaggal s ennek következtében teljesen elégett. A föld forgása nem szűnt meg, az égbolton minden a rendes kerékvágásban maradt s ha Bruce távcsöve nincs, itt lenn nem is sejtíthetők volna, hogy oly nagy messziségben óriási katasztrófa ment végbe, mely egész külön világot pusztított el, oly világot, hol esetleg értelmes lények is lakhattak, de minden esetre olyat, mely kisebb nem lehetett, mint a mi naprendszérünk.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SZOBRA MISKOLCZON.

Magyarország városai közt Miskolcz volt az első, mely gyászos végű Erzsébet királyné emlékeztétét nyilvános helyen emelt szoborművel megőrizte. A díszes fehér kőállványon elhelyezett szép mellszobor már készen áll s Miskolcz város egyik szép közhelyét, a Népkerttel kapcsolatos új ültetésű Erzsébet-ligetét eke-síti. Az ünnepies leleplezés június hó 17-én történt nagy résztvevő közönség jelenlétében, mely az esős idő mellett is szorongásig megtöltötte a nemzeti zászlókkal fölékesített színteret. Ott volt Borsodmelye és Miskolcz város minden hatósága, úgy szintén a törvényhozás két házában számos tagja, nevezetesen báró Vay Béla, Lánosz Leó országos képviselő, dr. Tar-nay Gyula alispán, Lévy József nyugalmazott alispán, Soltész Nagy Kálmán miskolci polgármester, Görgei László m. kir. államvasúti üzletvezető, Radványi kamarai elnök és sok más előkelőség. A szobor talapzatára koszorúkat helyeztek: a borsodmelyei nőegyesület, a miskolci róm. kath. nőegyesület, a Vöröskereszt-egyesület miskolci fiókja, az ág. ev. nőegyesület, a ref. felsőbb leányiskola, az egri érseki papnevelő intézet és mások.

A leleplező ünnep szertartásait a miskolci dalárda kezdte meg a «Szózat» elneklésével; majd Tóth Pál, a ref. felsőbb leányiskola igazgatója lépett a szóközi emelvényre s nagy hatású beszédet tartott, melyben Erzsébet királyné fejedelmi és női erényeit költői lendületű szavakkal dicsőítve, esetelte a boldogult Nagyszony élete történetét. Erre a lepel lehullott a

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SZOBRA MISKOLCZON.

kitünően sikerült szoborról, melyet Soltész Nagy Kálmán polgármester vett át a város örök gondozásába. Végül a dalárda előadván a «Dal-

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SZOBRA ÉS LELEPLEZÉSI ÜNNEPELTE MISKOLCZON.

szabadság» című énekdarabot, ezzel a legszebb rendben lefolyt ünnepelés befejeződött.

Az közadakozásból állított jeles mellszobor Strobl Alajos mintázása után bronzból van öntve s legszebb női kora teljes bájában ábrázolja az örökre felejthetetlen királynét.

A szobrot ábrázoló egyik képünkön az a jelenet látható, midőn az annak megtekintésére kivezetett kisdudóví növények kezökben apró nemzeti zászlókat tartva az emlékművet csoportosan körüljárják.

EGYVELEG.

* A levegőben levő vízgőzök összegét szakértők gondos számítások szerint mintegy 553 billió hektoliter vízmennyiségre becsülik. Ez az összeg aránylag csekély, mivel ha egyenlően oszlanék meg a szárazföld egész területén, csak 108 milliméternyi vízzel borítaná el azt. De mégis nagyobb víztömeg ez, mint a mennyi bármely szárazföldi tóban van, mert 140 köbméternyi területet teljesen képes betölteni, pedig egyetlen köbméternyi területbe befeléne ötször annyi víz, mint a mennyi a Mississippi víz magával évente a tengerbe. A föld összes folyóinak vize, mely évente a tengerbe fut, csak 40 köbméternyi tartalmú, tehát alig egy harmadával több annál, a mi a légkörben van. Mivel pedig a folyók vize csakis az esőből és hóból, tehát eredetileg a légkörből ered, látható, hogy a nedvességi körforgás a légkörből a földre, a tengerbe s ismét a légkörbe meglehetősen gyors, mivel minden a földgömbön levő nedvesség átlag véve három év alatt megteszi ezt az utat.

* Tunisi bor. A két évvel ez előtt Tunisban ültetett szőlőkéről a múlt esztendőben már 200.000 hektoliter bort szüreteltek, mely minőségre nézve a legjobb francia borokkal vetekedik.

* A középnagyságú ember csontváza átlag 9 kiló; a nőké azonban csaknem 2 és fél kilóval könnyebb.

* A bémúltság rendszeren a bal oldalt sújta. 100 bémúlt ember közül 85 a baloldalt nem tudja mozgatni.

* Egér-cirkusz jelenleg a legkedveltebb kirkakati reklám New-Yorkban. Egy Lindemann nevű czég kizárólag azzal foglalkozik, hogy üvegszekrényeket készít, melyekben fehér egerek forgatnak korongokat. A kirakata tett szekrények állandóan nagy közönséget vonnak az üzletbe.

* Az orosz czári paléza tömör aranyrud; 91 centiméter hosszú. Diszítései között van 268 gyémánt, 360 rubin és 15 smaragd.

* A leggazdagabb koldus jelenleg Triesztben él, mint hamis eskü miatt elítélt fogoly. Oppasich Simonnak hívják; kéz és láb nélkül született s ezért koldulása igen jövedelmező volt, úgy, hogy már 1880-ban 47 éves korában mintegy negyedmillió korona értékű vagyona volt, melyet kitünően kezelt: földbirtokokat és értékpapirokat is szerzett, de e mellett folyókat koldult. Elfogatásakor már jóval felül volt a vagyona a millió.

* A halálbüntetést ismét életbeléptették Colorado államban, mivel két év alatt, mióta eltörölték, rendkívül elszaporodott a gyilkosságok száma.

SZARVAS GÁBOR SZOBRA.

Három évvel ezelőtt, mindjárt Szarvas Gábor halála után, szobá hozták különösen tanári körökben, hogy a magyar nyelv tisztaságának és helyes irányban való művelésének ügyében nagy érdemeket szerzett tudós emléket marandó emlékjellel kellene itt a fővárosban is megőrizni s hogy az emléket nyilvános helyen fölláttató szobor legyen. Az Országos Középiskolai Tanáregyesület, melynek Szarvas Gábor buzgó tagja volt, vette kezébe az ügyet s országos gyűjtést indított Szarvas Gábor szobrára. Végrehajtó-bizottságot alakítottak e célra, melynek elnökül a tanáregyesület elnökét, Beöthy Zoltot választották meg. A gyűjtés, mely javarészt a tanárok közt folyt, de részt vettek benne a magyar közönség egyéb körei is, s melyhez a Magyar Tudományos Akadémia is tekintélyes összeggel járult, nem eredményezett ugyan valami nagy összeget, — de elegendőt arra, hogy a terv megvalósulásához hozzá fogjanak. 1897 őszén a végrehajtó-bizottság megbízta ifjabb szobrászmezeidünk egy jeles tagját, Jankovics Gyulát az egyszerű mellszobor mintájának elkészítésével. A szépen sikerült szobormintát a művész már a következő év tavaszán bemutatta a bizottságnak, mely egyhangú elismeréssel azonnal el is fogadta. Most már kész a szobor, sőt föl is van állítva, csak fölvatásra vár. Július 2-ikán, vasárnap leleplezik le ünnepiesen, Beöthy Zoltó ünnepi beszédével és Sajó Sándor alkalmi költeményével.

Az Akadémia előtt, a Széchenyi szobrot körülvevő kis park Duna felőli sarkában helyezték el a szobrot, mely alapzatával együtt 3.30 méter magas. Az alapzat pátyi mészkőből készült, a mellszobor pedig bronz-öntvény, mely találó hűséggel mutatja a kitünő tudós arcvonásait. A talapzathoz egy szintén bronzöntésű zsenge ifjú leánya alakja simul, babérágat, a nemzet elismerését nyujtva föl a szobor felé. A szép leány-alak szüziességével a magyar nyelv tisztaságát jelképezi, melynek oly törhetetlen védelmezője volt Szarvas. A felfogás nemes egyszerűsége s a kivitel gondos finomsága a művész rátermettségének szép bizonyítéka. Jankovics Gyula e művével újabb igazolását szolgáltatja a tehetséghez fűzött remények alaposágának. Megjegyezzük, hogy ugyanő készítette Szarvasnak múlt évben leleplezett adatai szobrát is.

A sikerült szobor bemutatása mellett vázolni kívánjuk egyuttal röviden készítőjének művészi pályafutását is. Jankovics Gyula Budapesten született 1865-ben. Művészi tanulmányait állami ösztöndíjjal Münchenben kezdte, a hol három évet töltött. Majd aztán a királyi ösztöndíjat elnyerve Bécsbe ment, a hol a képzőművészeti akadémián Helmer és Zumbusch tanárok tanítványa volt s hat évi ott tartózkodása alatt ötször nyert akadémiai kitüntetést. Akadémikus korában állította ki első művét, a «Libatolvaj» című szoborcsoportot a képzőművészeti társulat 1891-iki téli kiállításán. Az általános tetszést aratott szoborművet a királyi Ő Felsége vette meg s a királyi vár építése intéző-bizottságának határozatára Olaszországban márványban faragták ki a várpalotai galéria részére. 1894-ben az «Özönvíz» című szoborcsoportja keltett a műkiállításán figyelmet s kis híjja, hogy a képzőművészeti társulat 2000 forintos nagydíjat el nem nyerte, a mennyiben egyik jó nevű festőnkkel szemben egyenlő számu szavazatot kapott s csak az elnöki szavazat döntött az utóbbi mellett. A művész ez időtől fogva sürűn kapott megrendeléseket. Így ő készítette többek között a brassói czenk-hegyi és a dévényi ezredévi emlékeket, a pannonalmai szent Asztrik szobrot s a királyi palota allegorikus szobrai közül a szobrászatot és festészetet jelképező alakokat. Jelenleg Salamon Ferencz, nagy nevű történetírónk szobrán dolgozik, mely ugyancsak a Széchenyi-szobor körüli parkba fog kerülni, a Szarvas Gábor szobrának pendantjával. Ő van megbízva egyuttal a királytól a nemzetnek felajánlott tíz szobor egyikének, Szent Gellért szobrának elkészítésével is.

FRANCZIA HADIFOGLYOK MAGYARORSZÁGON.

A «Vasárnapi Ujság»-nak a francia forradalomról közölt cikksorozatai képesen ismételtén kutatás tárgyává tettük a forradalomkori francia-magyar érintkezések történetét. Ismertettük a párisi «Archive Nationale» kiadatlan forrásai alapján a Párisban nyakülön kivégzett magyar Blankenstein-husár, Tóth János pörét, nyomoztuk a francia emigránsok magyarországi települési kísérleteinek történetét. Most a

SZARVAS GÁBOR SZOBRA. — Jankovics Gyula szoborműve.

Chassin és Hannel által kiadott «Les volontaires nationaux pendant la revolution (Paris. 1899)» nagy kötetének a francia hadilevéltárból merített anyaga után érdekesnek véljük összeállítani a hazánkban elhalt francia hadifoglyokra vonatkozó adatokat. Két vesztett ütközlet, Conde ostroma, 1793 április 19-én, s Quesnoy kapitulációja ugyanazon év szeptemberében szolgálta legnagyobb részét a foglyoknak, kiket a győztes osztrákok Magyarországra internáltak.

A régi pesti temetőben rég szétszórta a szél már porladó csontjait az azon vitéz harcosoknak, a kik a szabadságért, testvériségért és egyenlőségért küzdöttek a szövetkezett Európa nagyhatalmasságai ellen. Pedig nagy számmal voltak ott eltemetve a Condénál, Quesnoynál elfogott francziák, tisztek, közemberek, tüzerek, gyalogosok, kiknek nevét megőrköztetlenné hagyták, sőt halálukat egyenesen siettetve a rosz bánásmód, a kik között a mai Franciaországnak nem egy előkelő családja talál efiledett őseire. Chassin szerint a magyar fővárosban lelte sirtóját Boudinot, Cochois káplár, Accolas tüzerkáplár, a híres francia jogász vérszerinti elődje,

* A nemzeti önkéntesek a forradalom alatt.

Lapierre, Hubert, Gollien, Simon dobos, Stieger, Berthé, Ferrand, Rebuffé, Isidore Dupuis, Bideaut, Beliard, Rousselle, Renaud; — aztán Plé, André, Cumiére, Tessier, Le May, Filard hadnagy, Morel, Tallon, Mercier, Mory dobos, Gallet őrnagy, Roussy, Nicolas, Dissault adjutáns, Wassipul, Contin dobos, Rouyer, Pinbot, Garin, Tourette. Továbbá Didier, Lefevre, Beval, Devaux, Vallette, Tellier, Francoze kapitány, Dufour hadnagy, — majdnem félszáz rövid két év alatt.

De a foglyok nagy része nem juthatott el Pestig sem, már Pozsonynál ledöntötte a kór, megtörte őket a bánat, a nélkülözés. Így haltak el Pozsonyban: Hecant hadnagy, Chavance, Hutret, Mignon, Falconet, Boudoin, Pondoit, Spanger, Emil Toulouse, Leclair vagy Lükler Tom, Belland, Jean Binet, Grémy, Sertheux, Mellie, Lefevre, Patcher, mig mások eljutottak Eszékig s az ottani osztrák katonai parancsnokság lelketlen szigorának estek áldozatul. Ezeknek száma különösen nagy; ott temették el: Borre, Quinot káplár, Bion, Robeau, Guillot, Grenjean, Gavard, Roger, Louis Varrenne, Couiller, Harpin, Le Noel, Vanores, Guyot, Denbert, Dugnu, Finard káplár, Massa granátos, Leloa, Peantre, Roche, Vovarie, Lebourer, Durand, Varin, Chéron, Messé, Anverne, Pertin, Verdinaux, Gnière, Davrise, Petit, Lempereur, Morel, Feuilliet, Sevard dobos, Vautré, Carré, két nevezetes név: Quinet és Tissot, s egy még végzetesebb hírű, Guilloin (Jean Baptiste), a nyaktiló föltalálójának fia. Mások ismét egész Nagyváradig kalandoztak el, s ott lettek kora végöket: Oboje, Bosain, Ancellet káplár, Berger granátos, Gobelien, Arbelais, Georges, Bulle. Mindezeknek ma már a sirtantja is elenyészett; korhadó fakeresztjük, ha volt, rég kidőlt pihenő poraik fölött.

Feltünő a foglyok közt a halálozások nagy száma a Dunán lefelé tett út alatt. Rakásra hulltak a harc fardalmaitól elgyötrött szerencsétlen emberek, az idegen égalj, s a hosszú út viszontagságaitól megterjedelve. A szerencsésére még idején menekült Oriverge, miután hazájába visszatérve, nyugdíjaztatta magát, elbeszélte, hogy hogyan vonszolták a földön, hogyan ütlegelték puskaaggal az osztrákok, mig a szenvedett bántalmaktól örökre harképtelenné nem vált. Sokan ellenben nem bírták ki a kínzásokat, s még a hajón, vagy az úta eső községekben elpusztultak nyomorultul. Csak így magyarázható, hogy Pozsony, Komárom, Vác, Apatin, Baja, stb. nagy dunamenti községek is megannyi temetőivé lettek a nagy francia hadseregnek. Beaumé, Cochin Komáromban, Michel Daunbey Apatinban, Horry Vácott, André Chéron Baján, mig testvére Eszéken, André Caussé Alparon lettek halálokat.

Különösen irtó hatással volt a boldogtalan internáltakra az Alföld és a délvégi mecsaras, váltólázás földje és levegője. A kik Temesvárott voltak elhelyezve, azok közül tán egy sem maradt életben. Az ott elhaltak száma 1793-tól 1795-ig, tehát két rövid év alatt megüti a harminczat. A város temetőjében fekszenek Dubos, Louvet, Charles Bretagne, Biret, Arnoud, Bernard tüzer, Daigle tüzer, Degrave, Ferrand, Leroux káplár, Lequienne, Menus, Desrozières, Fauvreaux, Dugellé, Brochet, Roisin, Ségnin, Couronneau, Leclère, Mozar, Beaubigny, Milhomme, Hemon, Legrand és Zola nagyhírű védőjének egyik nemcsak név, de vérszerinti atyjafia, Laborie. Aradon aluszszák örök álmaikat: Nicolas, Menus, Jannin tüzer, Fleury, Picot, Lune, Manoury káplár, Boissat, Severin, Goulet, Lamare, Vettin, Robinaux, Cognion dobos, Daumerghes, Geron, Favier, Potin, Lefevre, Thero, Vichu, — Szegeden pedig Sivot, Durieux hadnagy, Leverage, Lemiroux, Thiebaut, — nem egy, azóta híressé vált név.

Szembetűnőleg csekélyebb volt a halálozási arány például a Lipótvárra internáltak közt. Ezek közül csak Délanoue, Bougret, Larques, Martial, Brouard s a 22 éves Berbey estek áldozatul. De szabadulásuk után is hányat szerzesét hányt a sors az ismeretlen országnak egyik végétől a másikig. Egyikük, Desvilles, Szolnokig jut, s ott zárja le sanyarú nélkülözések közt szemeit. Laurent kapitány Munkácsra kerül s

Erdélyi fényképe után.
IFJÚSÁGI TORNAVERSENY BUDAPESTEN JUNIUS 26-ÁN. — Wlassics miniszter képviselő társaságában.

ott végzi életét; kettőjükre, Collin és Colletier-re Kassán borúl a sir hantja. Hasonlóan jár Baudin is, kit Alberti-Irsára üldöz végzte. Őt Quenoy-nál fogták el, mint túrtérítést, ép akkor, mikor az ostromlott város azt a határozatot hozta, hogy vitézsége és atyja érdemei iránt való tiszteletből őt, mint szülőfölgét fól fogja terjeszteni a hadgyeminiszterhez az ötven újonnan szervezett hadbiztosi állások egyikére. Kinevezése azonban már későn érkezett. Időközben a város meghódolt a szövetségesek előtt s a fiatal kapitányt mint foglyot hurcolták Magyarországra. És bár a helyet fentartották számára, sőt kiacselítésére is megtették a lépéseket, hazáját s a forradalmi győzelmét nem láthatta többé, meghalt Albertiben 1794. január 8-án.

De még Vörösvárra is jutott a hadifoglyokból: az étampesi-i születésű, 45 éves Perros kapitány, sőt Kászonyra (Kahony?) is egy Vilmann nevű. Azonkívül magyar földön, bár ismeretlen helyen veszett nyoma egy egész seregnek, köztük Vivier, Orliac, Tonnard, Besnard, Amyot, a seaxei-i születésű Guillon, Demanche, Hullot, Bradesine hadnagynak, Dubort, Desbodiars, Lefevre, Dudin, stbnek. Mi lett belőlük, nem tudni. Soha sem tértek vissza hazájukba; itt honosítottak meg s alapítottak később családot, ha ugyan a nedves börtönök egészségtelen és romboló hatásait kibírták, a mely a fiatal Pietrot szerveztetés is annyira feldúlta, hogy Franciaországba visszatérve, örökre képtelenné lett a szolgálatra s nemskára nyugdíjaztatni volt képtelen magát.

Az osztrák hatalom kazamatáiról, a fogság szigorúságáról különben más adatunk is van: ez a de Ligne-gyalogság azon fél dandárának, mely a forradalmi korszak alatt legfőbbet sinlődt a magyarországi börtönökben Sopronból 1796. április 23-ikán Petiet hadgyeminiszterhez intézett ama terjedelmes jelentése, melyben előadták, hogy a hetedik párisi zászlójának lehetetlen volt kereteit újból megalakítani, mert zászlóaljuk — úgymond a jelentés — a Condénál vivott útközében foglyul esvén, és csak pár hónappal ez előtt váltattván ki, legnagyobb része a legénységnek, a mely ellent tudott még állani a hosszú és kegyetlen fogság szenvedéseinek, csaknem kivétel nélkül kényserülve volt az útban eső városok katonái körhúzába menni, hogy ott állítsák helyre minden képzeltető sanyargatás által megromlalt, sőt fonkrétt egészségüket, s némelyek hosszabb, mások rövidebb ideig ott is tartózkodtak.

Ilyen vége lett a dícsó forradalmi hadseregnek, mely annyi lelkesedéssel, a hazafini áldozatkészséggel és megragadó példadásával toborzódott össze. Pénzt, fegyvert a nemzet önmegtagadó nagylelkűsége szerzett össze, hogy fiait a határra küldje harcolni. A paloták ara-

nyai s a kunyhók fillére egymásra halmozódtak a nemzeti adakozás oltárára. Voltak, a kik egy rozsdás kardot, egy ócska puskát, pár vállrojt, nadrágot, mellényt, ezüst órát, rézmedáliát, pisztolyt, dohánytartót, sipkát ajánlottak fel a háború költségeire. Asszonyok függőiket, kocsiok lovaikat adták oda a hadsereg szükségeire. Egy polgár öt fiát küldte a határra, egy hölgy három fiát. Egy házaspár pedig, kiket nem áldott meg az ég gyermekekkel, legalább azt a kegyet kérte, hogy tizenkét eltávozott önkéntes fiát ápolhassa apjuk távolléte alatt. Más asszonyok követik férjeiket a sereghez; így Deruiter hollandi születésű csizmadia felesége, és Heiron Francziska, a ki csak férje halála után hagyta el a 41-dik féldandárt, melynek a számára kiadott bizonyítvány szerint mindig derék tagja volt.

Ezek voltak azok a vitéz francziák, kik a magyar föld porának hozták el szabadságszerető szívök végső sóhajtatást. Meltők arra, hogy kegyelett emlékezünk róluk, a kik nem érhetek meg dícsó eszméik diadalát. V. S.

IFJÚSÁGI TORNAVERSENY.

Emlékezetes marad mindenki előtt, a ki látta, az ezredévi ünnepeknek egyik ritka szép jelenete: a mikor az ország középiszkoláinak ifjusági katonák sorakoztak a millenniumi nagy versenypályán s bemutatta a tornaszatban, a katonák gyakorlatokban szerzett ügyességét, életrealóságát, talpraesettségét az összegyűlt fényes közönség, a közélet előkelőségei és első sorban a király előtt. Öröm és büszkeség töltötte el az apák szívét, látva, hogy a fiak ezernyi serege mily pompás rendben, fegyverkezettel végzi gyakorlattait s örömtől és büszkeségtől csillant meg a király szeme, látva a jövő nemzedéknek iránta való igaz lelkesedését, ifjú tüzét. Szellemileg és testileg erős, egészséges nemzedéket nevelni: ez a középiszkola feladata és az ezredévi tornaverseny arról tett meggyőző tanubizonyítást, hogy ezt a földadatot el is érték, legalább annyira, a mennyire a viszonyok megengedik.

Gróf Csáky Albin miniszterségéhez fűződik az ifjusági tornaversenyek kezdeményezésének érdeme. Eredetileg úgy tervezték a dolgot, hogy kerületenként tartanak az ország minden vidékén s minden évben ilyen tornaversenyeket. Néhányszor meg is tartották évenként, de azóta a terv kivétel s fejlesztése nehézségek ütközött s most már ritkábban van alkalom rá, hogy az ifjusági ily ünnepekre gyülekezze lassuk.

Wlassics Gyula jelenlegi vallás- és közoktatásiügyi miniszter, a ki minden alkalmat megragad, hogy az ifjuság nevelése iránti jóakarátát kimutassa, a testi nevelés kérdését is újból

napirendre hozta. Ennek bizonyossága az a tornaverseny is, melyet a miniszter egyenes kívánságára tartottak most, a tanév végeztével a budapesti középiszkolák tanulói, ugyancsak a millenniumi versenypályán.

Összesen mintegy ezerháromszáz tanuló állott föl a versenypályán 23 oszlopban. Az idő kezdetben esős volt, de utóbb kiderült s az ifjak zavartalanul folytathatták gyakorlataikat, melyeket *Óró József* dr. főrendező vezetett az iskolák torna-tanárainak közreműködésével. Énekek kezdődtek az ünnep, majd szabadgyakorlatokat tartottak, melyeken rendkívül szép látványt nyújtott a nagy ifjú sereg mozdulatainak pontos összhangzása. Majd a szertornázás következett, a legkülönbözőbb tornaszereken, általános nagy érdeklődés közepett. Igen jó hatást tett az összetartozás érzése, mely az ifjuság között uralkodik. A győzteseket valóságos ünnepségekben részesítették iskolatársaik, mind-egyik a saját dícsőségének is tekintvén a vele egy iskolába járónak sikerét. Még érdekesebbek voltak az ifjusági játékok, melyeken bemutatták a labdázásnak s egyéb játékoknak legkülönbözőbb fajtáit, az ősi körmétától, nagymétától egész a legújabb divatú, angol labdarúgásig és füleslabda játékgig. Jókévd, bajtársias szellem, szemeség és ügyesség jellemezte a szép játékokat.

Az érdekes ünnep az a végződött, hogy az ifjak zászlaikat meghajtva elénekeltek a Himnuszt s aztán lelkesen éljenezve elvonultak a miniszter előtt, a ki elismerésének kifejezésével zárta be a jól sikerült ünnepet s az ifjak szép rendben, egy vidáman és kedvesen töltött délután érzetével hazavonultak.

Bemutatunk ezúttal az ünnepről két képet, melyeket ott a helyszínen vették föl. Az egyik az ifjuság fölvonulását ábrázolja, háttérben a földtani intézet most épülő palotájával, a másik pedig a közönségtől egy csoportot. Ott látni a képen a nézők között *Wlassics* minisztert, *Szilágyi* Dezsőt, *Berzevicz* Albertet és velők több országgyűlési képviselőt egy csoportozatban.

A tornaünnepet díszes közönség nézte végig, köztük számos képviselő s főrendiházi tag, a kik a miniszterrel együtt mentek ki, gyönyörködni az ifjú nemzedék pompás mutatványiban.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK:

	egész évre	fél évre	negyedévre
A Vasárnapi Ujság	8 ft. — kr.	4 ft. — kr.	2 ft. — kr.
A Világkrónikával együtt	9 • 60 •	4 • 80 •	2 • 40 •
A Vasárnapi Ujság és			
Politikai Ujdonságok	12 • — •	6 • — •	3 • — •
A Világkrónikával együtt	13 • 60 •	6 • 80 •	3 • 40 •
Csupán a Politikai Ujdonságok	5 • — •	2 • 50 •	1 • 25 •
A Világkrónikával együtt	6 • 60 •	3 • 30 •	1 • 65 •

A „Vasárnapi Ujság” a női munkára és divatra vonatkozó képeket és czikkeket is ad, hetenként *„Regénytár”* melléklettel, s összesen **több mint ezer képet** közöl évenként.

A „Vasárnapi Ujság” társalapja, a most már 45-ik évfolyamában lévő **„Politikai Ujdonságok”,** melyet a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, tömör összeállításban tárja az olvasó elé, úgy, hogy a közönség együtt találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórta jelen meg. A **„Politikai Ujdonságok”** állandó ingyen melléklete a **„Magyar Gazda”** című **gazdasági és kertészeti képes lap.**

E lapoknak kiegészítője a **„Világkrónika”** című képes heti közöny, mely hetenként egy iven, számos képpel illusztrálva jelen meg, és az általánosabb érdeklő napi események részletes magyarázatára szolgáló cikkeken kívül rendszeren közöl **nagyobb elbeszéléseket, utirazokat, új szinten mulatató közleményeket, talányokat, stb.**

Az előfizetések a „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok” kiadó-hivatalába, Budapest, **Egyetem-utca 4. küldendők.**

IRODALOM ÉS MŰVÉSÉZET.

Pósa Lajos. *Szall az ének. Szavalmi való hazafias versek.* Bár a közfelfogás pár évtized óta sokat változott, azt hisszük, hogy a gyermek- és ifjusági irodalom fontosságát ma sem becsülik eléggé. Nevebb írónk legfeljebb morzást hullatnak néha-néha, de tehetségök színe-javát nem itt viszik oltárra. Talán Pósa Lajos az egyetlen, ki lelkeleg legértékesebb

tartalmát öntötte azokról az apró gyermek-dalokba, verses népmesékbe, melyek a fogékony fiatal szívek ezreinek szolgálják kedves és hasznos táplálékul. Nagyon fontos az, hogy a gyermekekhez tősgyökeres magyar nyelven szóljunk, fülüket a magyar ritmus bájával míveljük, felbresszük szívükben a szép, jó, igaz s egyúttal a természet és haza szeretetét. Pósa Lajos gyermek-irodalmi működésében mindezt feltaláljuk; nem is kívánhatnánk nála a gyermekifjuságnak hívebb és lelkesebb dalmot. Új kötetben nem a mesék világába vezető zsenge halgatót; hazánk történetéből fest apró képeket s a hazaszeretetet buzdít, lelkesít. Sokat foglalkozik s a hazaszerző ösökökkel, Mátyás király, Zrínyi Miklós, Rákóczi szintén nyer tőle egy-egy dalt, de szíve szerint legőrmöstebb mulat az 1848/49-iki szabadságharc emlékeivel. Itt van igazán elemében, Leleke újong, szeme sir az örömtől, a mint könnyű dalformában regéli el legendás hőseink halálát megvető bátorságát s a szabadság édes mámorát, mely gyermeket és aggot egyaránt magával ragadt. De a legújabb események is visszhangot keltenek Pósa Lajos lantján s királyának sírjára is tesz egy zöld levelet. A csinos kiállítású kötet Singer és Wolfner kiadásában jelent meg, s ára 1 frt. Közöljük belőle mutatványul a következő költeményt.

A lyukas köpönyeg.

Szól Damjanics: „Ezer kartács, bomba!
Gyötünk, fiúk, álljatok csak sorba!
Harezoitok, mint az oroslánok,
Tisza mellett, Zagya mellett! —
Föl a fejét! Ki a mellett!
Büszke vagyok rátok.

Éljen az én két szép zászlóaljam!
Diadalmi énekét hadd halljam!
Csak azt tudnám: hadd harcra készebb?
A harmadik? kilenczedik?
Isten tudja: melyik, melyik,
Melyik a vitézebb!

Ejnye, ejnye, kis piros sipkásom!
Köpönyegem hibás, a mint látom.
Ni! a golyó lyukat ütött rajta ...
Nesze, fiam, egy érdemjel!
A hon küldte szeretettel,
Ez majd betakarja!

Neked is kék, te kis tintanyaló!
Az érdemjel csak vitéznek való!
Mutasd csak a köpönyegem mégis!
Ez is lyukas, a mint látom,
Betakarom, hős barátom,
Áldjon meg az ég is!

Én Istenem, mennyi vitéz gyerek!
Soha ennyi lyukas köpönyeget!
Ej, de hullt a golyók zivatarja!
Nincsen elég érdemjellem,
No majd sorba megőlelem,
Szívem betakarja!

Mara rózsái, írta Kemechey Jenő, regény, kettős kötet együtt. Megjelent Singer és Wolfner kiadásában, s ára 1 forint 80 krajczár. Első ízben egyik napilap közölte, de a könyv részletesebb és bővebb. *Kemechey* az újabb írni nemzedékből sok jó tulajdonsággal emelkedik ki. Nem külföldieskedő, nem a századvégi jelszavak után indúl, hanem magyar kíván lenni. Előadásában is sok a közvetlenség. Regényében a magyar társadalmat rajzolja, s fő hőseben, Málnai Pálban, a lelkes, erős férfiban, úgy látszik, közéletünk egy szomorú véget ért alakja lebegett előtte, a ki társadalomban, politikában a magyarság eszméjéért és a magyar állam erősödéséért küzdött. Ugy tetszik, hogy a regény fő alakjában Grünwald Béla hazafias és nemes küzdelme a minta. Sok korrajzi vonás és szin eleveníti meg a regényt.

Geocze Sarolta tanulmányai. A nevelés ügyét és az irodalmat kiváló tehetségével szolgáló *Geocze* Sarolta tollából négy komoly és éles megfigyelés alapul fűzet jelent meg. A fűzetek címei: *Külföldi tapasztalatok, Társadalmi program, (Ezt a kettőt a Magyar Gazdaszövetség adta ki.) A művészi nevelésről és Külföldi Nevelésügyi tapasztalatok.* Ez a legutóbbi fűzet főleg érdekes megfigyeléseket tartalmaz különösen a francia és az angol fiatalok neveléséről.

Az országgyűlési képviselőválasztási jog és gyakorlata, az 1874-iki 33-ik és az 1899-iki 15-ik

MI UJSÁG?

törvényezikkek alapján írta dr. *Dolencz József* budapesti ügyvéd. Megjelent a *„Közgazgatási Könyvtár”*-nak (szerkeszti dr. Kampis János) 6—7 füzete gyanánt.

Az oly sokáig sürgetett s végre most meghozott kuriai bíraskodásról szóló 1899. évi XV. törvény-cikk rendelkezései között éppen azok a legfontosabbak, melyek az eddigi választási törvénynek a *„választói névjegyzékek* összeállítására, az összeíró-küldöttség, a központi választmány munkájára, az egyenlő urbéri telek kiosztására, valamint a választási eljárás törvényszerűségének biztosítására vonatkoznak. Ezek a rendelkezések a kuriai bíraskodásra kiszabott 8 év lejáta után is megmaradnak. Ezek a reformok tehát állandó és tartós jellegűek. E választási reformból már az idén, az új törvény kihirdetésével egyidejűleg, ez évi június 10-én életbe lépett az adóhátralekösök fölvetelére vonatkozó intézkedés; többi rendelkezések pedig, a melyeket éppen a választó-közönségnek jó tudni, mivel a választói jog érvényesítésére, védelmére és a törvénytlen kihagyásokkal szemben a sikeres jogorvoslatra vonatkoznak, 1900. évi január 1-én lépnek életbe. *Dolencz József* dr., budapesti ügyvéd és hírlapíró most megjelent munkájával hasznos útmutatót kíván nyújtani a választói jog érvényes szabályaira, főként a választói jogvédelem helyes és észszerű vitelére nézve. A terjedelmes kötet kapható a *„Közgazgatási Könyvtár”* kiadóhivatalánál (Budapest, V., Lipót-körút 22.). Ára 1 frt 20 kr.

A jégverés által okozott károk biztosítása és becslése. *Írta Várady Lajos.* Rendkívül sok kellemetlenséget okoz a gazdáknak az a körülmény, hogy legnagyobb részük nem ismervén a jég elleni biztosítás körüli teendőket, nem tudván, mikép kell a biztosítás megkötésénél eljárni, jégverés esetén pedig a kárt megállapítani, vagy mindent az ügy-nökökre, kárbecslőkre bíz, midőn sokszor megadja járátlanul az árat, vagy pedig szintén járátlanul folytán alaptalan követeléseket támaszt, a minek aztán pörösködés s mindenféle kellemetlenség lesz a vége. Ezen az országsszerte tapasztalt bajon akart segíteni Várady Lajos, a kiváló gazda és gazdasági író, midőn a jégbiztosítás körüli minden szükséges tudnivalóról, első sorban a gazdák számára, a fenti cím alatt hírlapozó kötetet megírta. Kimerítően el van itt mondva minden szükséges tudnivaló.

Beszél a biztosítási szerződésekről, a jégverés különféle kártételeiről, hogy kell annak nagyságát az ügyes növényeknek meghatározni s kiszámítani, hogy károsodás esetén, mennyit követelhet a gazda jogosan a biztosító-társaságtól s hogy védelmi meg saját érdekeit. Mindezekre nagyon tanulságos gyakorlati példákat is sorol fel. Tárja a kárbejelentés teendőket, szakbeszélési eljárását, stb. Mindezt pedig világosan, mindenki által könnyen megérthetőleg és jó magyarsággal. Ezen gazdáinkra nézve nagyon szükséges munkát a Franklin-Társulat adta ki. Ára fűzve 1 frt 20 kr, kötve 1 frt 50 kr.

Magyar írók élete és munkái. *Írta Szimyei József* akadémiai tag nagy életrajzi munkájából, melyet az akadémia megbízásából készít, megjelent az 56. füzett (VII. kötet 1. füzet), mely a *Köberich* és *Köves* nevek közé eső 158 írónak életrajzát foglalja magában. Az eddig megjelent 56 fűzetben 11.904 írónak életrajza és munkáinak jegyzéke van felsorolva. A munka Hornyánszky Viktor könyvkereskedő kiadásában jelenik meg és egyes fűzet ár 50 krajczár.

Német-Bogsnak a szabadságharcban. *Mihalik* Sándor megírta Német-Bogsnak, délvidéki község szerepét az 1848—1849-iki szabadságharcban. Német-Bogsnak kétszer volt nagybíró harez: 1848. november 15-ikén, mikor a lakosság és a honvéd-helyőrség *Asbóth* Lajos őrnagy vezérlete alatt vívzul visszaverete a támadó *Appel* császári tábornok seregét és 1848 karácsonykor, mikor nyolcezer főnyi ellenség vörös harez után a város-kát, a melyben akkor *Bóbis* őrnagy volt a parancsnok, elfoglalta és kirabolta. Ezeket a harcokat Mihalik vonzóan, lelkiismeretes részletességgel írja meg. A könyvecske Lugoson jelent meg.

A Népszínház operette-pályázata. A Népszínház pályázatot hirdetett operette-szövegére. A bírálóbizottság június 24-ikén tartott ülésén abban állapodott meg, hogy a pályadíjat nem adja ki egyik műfínek sem. A bíráló bizottság egy-egy tagja figyelemreméltónak találta a „Stockholmi boszorkányok” és a „Bujdosói” című operetteket. A Népszínház népszínműpályázatának bírósága a nyári szünet miatt csak szeptember első napjaiban hirdetheti ki a pályázat eredményét.

A király gyöngékedése. Ő Felsége a meghülésből származott rheumatikus bántalmak következtében a múlt hetet Schönbrunnnan termembe vonlva töltötte. Az időjárás is rossz volt. A király edzett természete könnyen szembeszállt a gyöngékedéssel, s folyton intézte a kormányzati ügyeket. Június 29-ikén *Scell* Kálmán miniszterelnököt fogadta. Ő Felsége július 3-ikán Ischlbe utazik nyaralásra.

Az új Nemzeti Színház helye. Sokan a Nemzeti Színház mostani épületét észlelőültennek, szűkölk tartják, s már évek óta hallani, hogy tetemesen át kell alakítani, vagy más helyen új színházat építeni. Tervezték is már igen nagy költséggel az átalakítást, majd a lerombolásra szánt Belvárosban kívántak fentartani telket az új színház számára. De se ez, se amaz nem történt. Most a Nemzeti Színház és opera színház intendánsa, gr. *Keglevich* István újra napirendre hozta a színház építését és ennek helyéül az Erzsébet tere ajánlja. Ez legszebb tere a fővárosnak, szépen beültetve. Ezen azért sok is a kifogás az ellen, hogy a tereken annyira szűkölködő Budapestnek ezt a terét is beépítsék és hogy a Nemzeti Színházat elvigyék arról a helyről, a hol ha nem volna, oda kellene építeni, míg az Erzsébet-térre helyezve három nagy színház versenyneze egymással nagy közelségből: a Nemzeti Színház, az Operaszínház és Végyszínház. Véleményét az intendáns következőkkel támogatja:

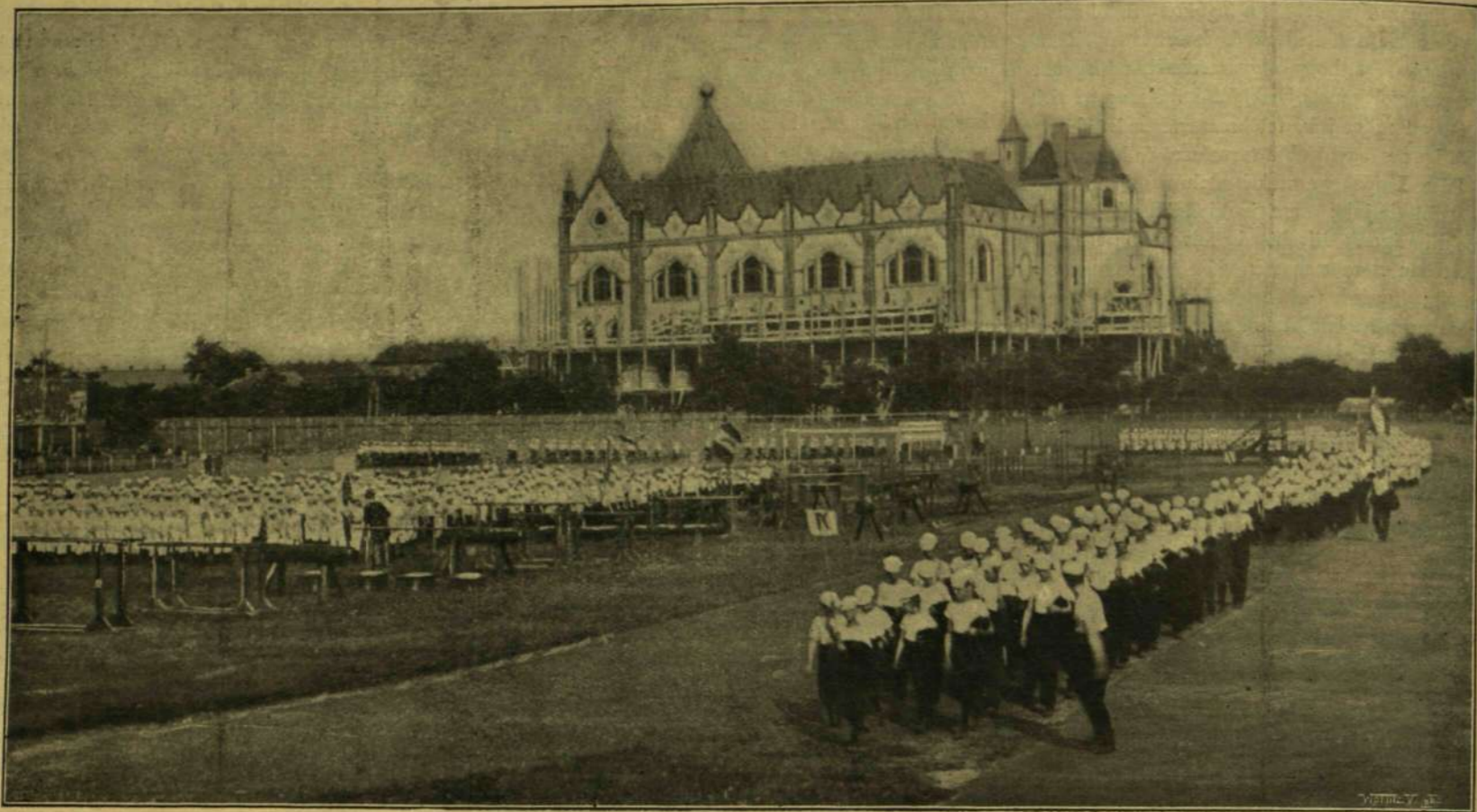
Az a kifogás, hogy az új színház által a főváros veszít egyet annyi is kis számú tereiből, meg nem állhat. Az Erzsébet-tér 9000 négyzetöl, ebből a bekerített kert 6225 négyzetöl, melyből a színház körülbelül 1180 négyzetöllet foglalna el, tehát csak ötödészt, még pedig főlépén azt, a mely most sincs beültetve, azaz a zenekari bódé helyét, a nagy virágágyat és a körülötte fekvő apróbb virágágyaknak egy-egy esikét. A tér beültetett része tehát érintetlen maradna. A színháznak másutt a saját területén 1180 négyzetöl ön kívül még 2400 négyzetölnyi szabad helyre volna szüksége, a mi, tekintettel arra, hogy a színház a közlekedésnek megfelelően csak a belvárosban vagy közvetlen közelében volna fölépíthető, legalább 2 1/2 millió forintba kerülő telekvásárlást, kisajátítást tenne szükségessé, míg ha az Erzsébet-tér, illetőleg annak egy ötödészt engednék át, minthogy itt a 2400 négyzetölnyi szükséges szabad hely már amúgy is megvan, megépülhetne az új Nemzeti Színház a nélkül, hogy akár a fővárost csak egy forintnyi áldozatot is igénybe kellene vennie.

A közoktatásiügyi miniszter a csáktornyai iskolaavatóra. Az ország határszélén, *Csáktornyai* új állami polgári iskola épült, melynek fölváltására június 29-ikére megjelent *Wlassics* Gyula közoktatásiügyi miniszter is, a ki egyezsersmind a csáktornyai kerület képviselője. Ünnepelesen és nagy szíveséggel fogadták, az utcaikat is fölzászlózták.

Az iskolaavató délelőtt 10 órakor isteni tisztelettel kezdődött, majd az új iskolához vonult az ünneplő közönség, hol minden vallásfelekezet papja imát mondott. Az ifjuság éneke után a miniszter beszéde következett. Említette, milyen országos érddek az új iskola itt a határszélén. Majd a polgári iskolák reformjáról szótolt, melynél ugyanaz a módszer követi, a mint a középiszkolai tanterv reformjánál és a népiszkolai tantervénél: a reform-alkotás minden jó és minden káros tulajdonságát alátetik az egész ország szakköréi és értelmisége bírálatának. Addig is bizalommal fordul a tanítók karhoz.

A főlavató-ünnep után Csáktornya város, a tanító-testületek és az iskolák küldöttségeit fogadta a miniszter, délelben egy órakor pedig a csáktornyai választópölárok háromszáz tertzék lakomat rendeztek tiszteletére a Zrínyi-fogadóban. A lakomán *Ziegler* Kálmán közjegyző, mint a kerület képviselőjét éllette a miniszter, a ki a királyra mondott köszöntője után egy másik köszöntőt is mondott. *Ambátor*, úgymond, kulturális ünnepre jött, de ha a magyar ember képviselőjével egy asztalnál ül, el nem enged a politikát, a mely nélkül tehát ennek a lakomának sem szabad elmúlnia. (Derűtség.)

„Hála Isten, — így folytatta a miniszter, — olyan szép most a politikai égből, hogy szinte öröm rá fölkinteni. A parlament pártközi helyzetében nagyfontosságú változás áll be. Nagy és kiváló parlamenti talentumok lépnek ezzel az alkotás terére és ha tekintetbe vesszük azokat a jelentékeny föladatakat, a melyek a magyar állam képtetésében reánk várnak, az összevalóság politikai és társadalmi értékét nem becsülhetjük elég nagyra”. Szóltott ezután a kultuszminiszter a belső reformokról és tiltakozott a fölfevés ellen, mintha az új alakulásban attól kellene tartani, hogy a magyar szabadelmű iránytól

IFJÚSÁGI TORNAVERSENY BUDAPESTEN JUNIUS 26-ÁN. — Felvonás.

Erdélyi fényképe után.

most eltérnének. Ezután a csáktornyai kerület választópolgáira emelte poharát a miniszter, a kit a lakomán számos köszöntővel ünnepeltek.

Trefort szülőháza. Homonnán június 29-ikén leplezték le az ünnepélyesen Trefort Agostnak, a Tud. Akadémia néhai elnökének és közoktatásügyi miniszternek szülőházát az emléktáblát, a melyet az ottani kereskedelmi iskola helyezett el. A megnyitó beszédet Kovács József intézeti igazgató mondta, a mely után Kerekes György tanár tartotta az ünnepi beszédet. Azután Nemes Lajos tanfelügyelő, Wlassics Gyula miniszter, Ballagi Géza a Tudományos Akadémia, Cseley Gusztáv Homonna város és Szalay Imre a Nemzeti Múzeum igazgatója a rokonság nevében megkoszorúzták az emléktáblát. Délben lakoma volt.

Jovanovics János szerb költő ötvenéves jubileuma nem múlt el politikai tüntetés nélkül Zágrábban. Az érdemes férfi ünneplését azonban ez nem csorbította. Jovanovics, ki a magyar költőknek is avatott tolmácsa a szerb irodalomban, a szerb-horvát testvériségnek is költője. A politika azonban mindig nyughatatlan. Horvát és szerb nem szereti egymást. Az ünnepre Belgrádból is többen érkeztek Zágrába, ott volt a szerb akadémia részéről Gyorgyevits Péter.

Június 25-ikén a szerb templomban tartott isteni tisztelet után az ünneplők a «Szokol» nevű szerb egyesületi háza vonultak. Az utcán nem valami barátságos hangulat kísérte őket, s a rendőrségnek is közbe kellett lépni. Az ünnepélyen Szerbiából, Boszniából és a magyarországi szerbek részéről is küldöttségek jelentek meg, s az ősz költőt küldöttség hívta meg. A beszédek közt érdeklődéssel hallgatták Asbóth Oszkár budapesti egyetemi tanár beszédét, ki Jovanovicsot, mint Petőfi, Arany, Madách fordítottját üdvözölte s felolvasta a magyar Akadémia üdvözlését. Hadzsics Antal az újvidéki «Srbska Matica» nevében szólt, hangsúlyozva a szerb-horvát egyetértés szükségét. Felolvasta Hegedüs István alkalmi ódáját is, a kit családi gyásza akadályozott meg abban, hogy a Kisfaludy-Társaság küldöttjeként vegyen részt az ünnepségekben. Következett az üdvözlőiratok felolvasása. Az ősz költő egyszerű szavakban mondott köszönetet. A «Szokol» épülete előtt este horvát ifjak nagy lánrtát csaptak, a szerb templom, iskolán és az ünnepségekben. Következett a szerb polgárok lakása előtt is zajongtak, de az ünnep jelentőségéből és a költő érdemeiből ez semmit se vont le.

Erdélyi múkincsei a párisi kiállításon. A párisi kiállításon az erdélyi fejedelmek természetben nagy gazdagságban gyűjtik össze azokat a múkincseket, melyek a bérzes hazában különböző viszonyok, de mindig tanulságos és helyi hatások alatt keletkeztek, és műtörténelmünknek oly érdekes, becses emlékei. A múlt dicsőségére bízunk erdélyi főurak versenyezve ajánlkozni a kiállításban való rész-

vételre. A szászok is, Nagy-Szeben és Brassó példáját követve, készek templomaik gazdag múkincseit átengedni. Ugy, hogy az erdélyi terem fényes sikerének ígérkezik. A bécsi cs. és kir. kinstárból is elkéri Bocskay István fejedelem koronáját s az erdélyi eredetű kincseket. A múkincsek összegyűjtésére Lukács Béla kormánybiztos megbízásából július elején egy hónapi körútra indulnak Radics Jenő, az iparművészeti múzeum igazgatója és Szádeczky Lajos dr. kolozsvári egyetemi tanár, az erdélyi múzeum titkára. A szász földre lemegey Szalay Imre muzeumi igazgató is, a történelmi végrehajtó-bizottság elnöke.

HALÁLOZÁSOK.

Özv. magyarorszáki HEGEDÜS SÁNDORNÉ, szül. kövendi Váradi Anna, meghalt június 23-án 79 éves korában, Kolozsvárt, hitvesi gyászában 33-ik évében. Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter, dr. Hegedüs István budapesti egyetemi tanár, Hegedüs Béla budapesti főgimnáziumi tanár és két férjezett leánya siratják a gyöngéd, szerető édes anyát, ki mindenki oly nagy örömet talált szíve szülőiteiben, gondosan nevelt gyermekeinek előmenetelében. Unokákban is gyönyörködhetett a tisztas matróna. Életét mindenki édesítetté hozzátartozói közül, s tisztelet és becsülés tárgya volt mindenki előtt, a ki ismerte. Gyermekeiben föltalált örömet megosztották vele családjának számos barátjai, kik a boldog anyát szintén szeretettel övezték. Gyermekeinek szeretete csupa meleg verőfénybe foglalta az anya öreg éveit. Hegedüs Sándor először is édes anyjához sietett azzal a nagy ujsággal, hogy őt a király bizalma miniszterré emelte. Már akkor gyöngédkedett a jószág asszony, néhány nap múlva már táviratban hívták gyermekeit anyjuk betegágyához. A miniszternek, ki nevével együtt utazott Kolozsvárra, a képviselőház összejűlése alkalmával vissza kellett térnie a fővárosba, június 23-ikán a képviselőház ülésén kapta meg a telegrammot, mely édesanyja elhunytát hozta hírl. Azonnal a miniszteri szobába ment, hol egy más után siettek hozzá miniszterháza és a parlament tagjai, hogy részvétüket tolmácsolják. Kolozsvárt mindenki ismerte és tisztelte az elhunyt úrnőt. Férje Hegedüs Sándor kolozsvári ügyvéd, ki az 1848/49-iki szabadságharc mozgalmában élénk részt vett, ezelőtt 33 évvel húny el. Az özvegy férjének halála óta egészen gyermekei nevelésének élt, minden örömet ő bennük találta. Elhunytá most általános részvétet keltett. Kolozsvár város június 21-iki közgyűlése egyhangúlag elfogadta Szvacšina Géza polgármesternek azt az indítványát, hogy öz-

vegy Hegedüs Sándorné, a város egyik képviselője anyjának elhunytán a közgyűlés jegyzőkönyvében nyilvánítsa részvétét és testületileg is fejezze ki. A temetésen is testületileg képviseltette magát a közgyűlés, a ravatalra koszorút helyeztett és a városához küldte a gyászlobogót.

A király nevében Hegedüs Sándor a következő táviratot kapta: «Ő eszásári és apostoli királyi fel-sége őszinte részvétét nyilváníja Nagyméltóságod édesanyja gyászos elhunytá alkalmából. Legfelsőbb parancsra: König, udvari tanácsos.»

A június 25-ikén vége ment temetésre Hegedüs Sándor miniszter nevével és Loránt fiával előtte való nap reggel érkezett Kolozsvárra. A pályaudvaron Szvacšina Géza polgármester, Schandl Államvasúti üzemeltető, és a miniszter öccseje várták. A miniszter könyezve ölelte meg István öccsét, ezután családjával a halottas házhöz hajtatott. Délélt Kolozsvár város tanácsa, Beldi Akos gróf főispán és Szvacšina polgármester vezetése alatt a ravatalra koszorút helyeztett. A küldöttséget Hegedüs miniszter fogadta a család nevében. A város nevében Szvacšina polgármester beszédet intézett a miniszterhez, a ki megköszönte a részvétet. Délután a miniszter részvétnyilvánító küldöttségeket fogadott.

A temetés június 25-ikén délután ment vége. A főtéren ezrek menő közönség várta a menetet. Fél 4 órakor valamennyi felekezet templomai harangjainak zúgása mellett megindult az óriási gyászmenet, testületek, egyletek gyászfátyolos lobogókkal, Kolozsvármegye, Kolozsvár tiszttikara, a kir. tábla, a kir. törvényszék, az összes hivatalok. Külön gyászkocsi vitte a koszorúkat, utána a hatalmas gyászkocsi a család koszorúival, majd a gyászoló család és óriási kocsisorban Kolozsvár hölgyközönségének legelőbblői. A halottat férje mellé temették a család külön családi sirkertjébe, mely közel van Jósika Miklós és neje nyugvóhelyéhez. Gyászbüszkét a háznál és sírnál Keressey Béla püspökkelhelyettes és Szász Gerő lelkész mondott, a kolozsvári dalegyletek pedig gyász-dalokat énekeltek.

Hegedüs Sándor miniszter június 26-ikán a következő köszönet nyilatkozatot tette közzé a kolozsvári lapokban:

«Temetés után... Hálátelt szívvel mondok köszönetet, magam és családom nevében ama páratlan, lekötélő nagy részvétért, melyet szeretett szülővárosom érdemes hatóságai és minden társadalmi tényezői, sőt nagyközönsége is drága édes anyám elveszte fölötti nagy gyászom nehéz napjaiban kifejeztek, velük éreztem kegyeskedtek. Beszöbbé már nem tehettem, mert azt lehetetlen fokozni, a kapesot, mely e városhoz fűz; de szentebb tette azt, melyet megbecsülni, megérdemelni már nem csak szent kötelessége életemnek, de kegyeletes családi hagyományom is, mely közel jár a vallásos és erős, mint egy dogma. Ez alapon hirdetem hálátam és fejezem ki mély, alázatos köszönetemet. Kolozsvárt, 1899. június 25. Hegedüs Sándor.»

A családi gyászejelentés az öreg nagyszony haláláról így hangzik:

Alólirottak fájdalomtól megtört szívvel jelentik a maguk, valamint a közelebbi és távolabbi rokoni nevében, hogy a forró szeretett anyja, illetve testvér, anyós és nagyanya **Özv. Magyarorszáki Hegedüs Sándorné, Kövendi Váradi Anna** élete hetvenkilencedik, hitvesi gyászában harmincz-harmadik évében, végegyengülés következtében folyó hó 23-ikán délelőtt 1/11 órakor elhunyt. A megdicsőültnek porhüvelyé folyó hó 25 én d. u. 3 órakor fog az ev. ref. egyház szertartása szerint kismester-utca 9. számú házából a köztemetői családi sirkertbe férje hamvai mellé elhelyeztetni, mely végtisztességre a résztvevő barátok és ismerősök szomorúan meghívottak. Áldás drága emléken, béke porain! Kolozsvárt, 1899. június 24. — Hegedüs Sándor, magyar kir. kereskedelmi miniszter, Kolozsvár sz. kir. város I. kerületének orsz. képviselője; Dr. Hegedüs István, budapesti egyetemi tanár; Hegedüs Béla, budapesti főgimn. tanár; Hegedüs Anna, dr. János Bélané; Hegedüs Ilka, Bodor Gézané, mint gyermekei. — Váradi Amália, mint egyetlen élő testvér. — Hegedüs Sándorné, Jókai Jolán; Hegedüs Istvánné, Indali Ida; Hegedüs Bélané, Kolozsvár Boriska, mint menyei. — Dr. János Béla, budapesti főreáliskolai tanár; Bodor Géza, ev. ref. lelkész, mint vejei. — Dr. Hegedüs Loránt, orsz. képviselő; Hegedüs Sándor, magyar kir. mérnök; Hegedüs Rózsika, Hegedüs Irénke és Arthur, János Béla, László és Margit, mint unokái.

Gróf SCHÖNBORN FERENCZ, prágai bírnok-érsek, meghalt június 25-ikén 55 éves korában. Óségi német család elszávosodott ágából származott s fiatal korában katona volt, 1866-ban részt vett a poroszok elleni hadjáratban; aztán teológiát tanult. Pappá 1873-ban szentelték s gyorsan nyitak meg előtte az egyházi méltóságok fokozatai. Tíz év alatt budveisi püspök lett, 1885-ben Csehország hercegeérseke és 1889-ben bírnok. Halálát tüdőgyulladás okozta, mely bérnáló útjában érte el Falkenauban, s ott halt meg. Holttestét Prágába vitték, hol június 30-ikán temették el. Jelen volt Lajos Viktor és Ferencz Szalvator főherceg is, valamint a 6-ik számú dragonyos ezrednek — melyben az érsek szolgált — tisztí küldöttsége.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Dóczy Móricz, Dóczy Lajos kühügi osztályfőnök, és jeles író édes apja hosszú szenvedés után 77 éves korában. Elhunytát Dóczy Lajoson kívül másik fia, Dóczy Ignác, az Anglo-bank prokuristája, több lánya és rokoni gyászolják. — BALOGH SOMA, nyugalmazott pénzügyminiszteri osztálytanácsos, 59 éves korában, Lučován. — Dr. KIRCS JAKAB, a szolnoki főgimnázium fiatal tanára, Szolnokon. — BÁR JÁNOS, igazgató-tanító, életének 64-ik évében, Széprémében. — BEGYÁTS KÁLMÁN, megyei árvaszéki ülnök és megyei bizottsági tag, Zay-Ugrócson, 42-ik évében. — Dr. RÓSA KÁLMÁN, a kassai kir. ítélőtábla derék bírja, 55 éves korában. Az elhunyt évek előtt a szegedi társadalom egyik kiváló tagja volt s holttestét a szegedi családi siroltban helyezték örök nyugalomra.

Öz. ZILAH KIS ALAJOSNÉ, szül. abrudbányai Rédi-ger Karolina, 87 éves korában, Szamosfalván, s holttestét Kolozsvárra szállították. — Öz. ZILINSZKY GYÖRGYNÉ, szül. Sütő Mária, Budapesten, s Felső-Dabason a családi siroltba temették. — DEMETER JÓZSEFNÉ, szül. Olchváry Anna, 78 éves korában, Kézdi-Vásárhelyen. — Öz. GRÜNBERGER RUDOLFNÉ, szül. Kerschner Teréz, 82 esztendő korában, Budapesten. Az elhunytan Gáspár Imre hirlapíró nagy-nyját gyászolja.

Szerkesztői mondanivalók.

Szárnypróbalgatások. A szárnypróbalgatásokat jobb a világ szeméitől távol végezni; a nyilvánosság elé az lépjen, a ki már repülni tud. E kísérletek olvasása azonban azt a hitet költi bennünk, hogy tulajdonképen nem is ifjúkori szárnypróbalgatásokkal van dolgnak, hanem meglelt ember munkájával, kinek azonban elég költői tehetsége nincs.

Két szóbank. Szakadozott vers, itt-ott megtűzdelve logikatlansággal, pl. egyik versszakka így hangzik:

«Hogya volt is elég búzánk,
Szénánk nékünk,
Haj, de nem volt soha bűnünk,
Soha vétünk.»

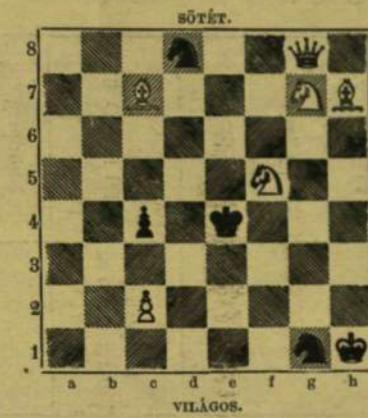
Nem igen tudjuk elképzelni, hogy miféle kap-

csolat van a búza és bűn között, még kevésbé, hogy miért kell azt sőhajta emlegetni, ha az ember bűnt nem követett el s nem vétkezett.

Vigasztalás. Emlékszel-e? Sajnos, a két versből nem vesszük észre, hogy a tollat rég óta forgatja. Ugy alakra, mint tartalomra mindkettő igen gyöngy. Nem közelíthetők tovább: Éj a temetőben. Örök béke. Vágyak. Mulandóság. Az élet. Feledés.

SAKKJÁTÉK.

2121. számú feladvány. Beck J-től.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

A 2103. sz. feladvány megfejtése Steiner S.-től.

Világos.	Sötét.	Világos.	a. Sötét.
1. Bg3-e3	... d4-e3 (a)	1. ...	... a6-b5 (b)
2. He5-f7	... Fb6-d4	2. Fb3-g2	... Kd5-e6
3. Vd4-e4	... t. sz.	3. Vd4-e4	... K t. sz.
4. c2-c4	v. F mat.	4. F v. V mat.	

b. c. d. e. f. g. h. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi Sándor. — Kövendi J. — Kékemélen: Balogh D. — Lipótváros: Hoffbauer Antal. — A pesti sakk-kör.

Legjobb Sakkkönyv: Márki István A sakkjáték tankönyve. Mintajátésmakkal, cselefsősségekkel stb. Második kiadás. Kötve 2 frt 40 kr. (Atheneum kiadása).

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 23-ik számában közölt képtalány megfejtése: **Elkövetett gyöngesség fölött sopánkodni még nagyobb gyöngesség.**

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Kaplony-utca 9.

Régi

származású visketeg, bármilyen sőmör, bőrkítűések, test-, kéz- és lábizzadás ellen orvosiag ajánlatik a valódi Erényi-féle Ichtioi-Salicil, mely ezen bajokat a test bármely részén alaposan gyógyítja. Használati utasítással ára 3 korona. 8178

Makacs

csusz, köszvény, derékfájás, nyilalás, hasogtatás, szurás, szagatás, máj-, lép- és gyomordaganatok ellen csak egy füveg valódi Erényi-féle NERVIN-t vegyen, mely ezen bajokat gyökeresen gyógyítja. Ára használati utasítással 80 kr. Postán sőtüküldi: Erényi Béla gyógyszerész Szabadszállás G. (Pest megye). Főraktárak: Török József, Király-utca 12. sz. Dr. Budai Emil, Városház-téri gyógytár.

Czimbalmok.

Legújabb erős acél szerkezettel, remek szóp hanggal részlet fizetésre is kaphatók. — Mindennemű hangszerek u. m. hegedű, fuvola, harmonika stb.

Képes árjegyzéket kérésre ingyen küldök.

Mogyoróssy Gyula

magyar hangszer-ipar telepe 8242 BUDAPEST, VIII. ker. Kerepesi-út 71.

Megjelent! a legjobb, legteljesebb nagy házi czukrászat. Írta KUGLER GEZA. 200 képpel, 2000-nél több recipével 459 oldalon. E kiváló mű egy rész foglalt magába: a) A legteljesebb czukrászat, 406 fajta tortával, bombonok, crémek, piszkóták stb. b) A legteljesebb tészták könyve. c) A befőzés művészete bármely gyümölcsből. d) Italok, konzervek és az összes fagyaltok. Magántanulásra legalkalmasabb. Ára díszkötésben csak 3 frt. Postá 25 kr. melléklete kériük. Árjegyzék ingyen és bérmentve. ROZSNYAI KAROLY könyv- és zenemű-kereskedése, Budapest, IV., Múzeum-körút 15. — Minden legújabb könyv és zenemű azonnal jutányosan kapható.

Idény kezdete április 30-án.

Kiváló gyógyhatással bir női bajokban és altesti bántalmakban.

Rendelő orvos: 8150

Dr. POLGÁR EMIL.

Egészséges fekvés, jutányos lakások, jó vendéglő.

Villamos vasúti összeköttetés a fővárossal.

50 év óta

közkezdveltségnek örvendenek köhögés, rekedtség, torok és lélegezési szervek működési zavarnál a kiti-nőnek bizonyult

EGGER-féle MELLPASPATTILÁK

(1 doboz 50 kr. és 1 frt. Próbadoz 25 kr.) Bőrszűrés 30 kr. — A gyomor rendellen működéséről radikális hatással bizonyult

EGGER szódapaspattilái

(1 doboz 30 kr.) Bőrszűrés 20 kr. Mindkét szer kapható minden gyógyszerárban. — Fő- és szétküldési raktár Magyarországon. Mádor gyógyás. Budapest, Váci-körút 17.

Selyem-basztruha

8 frt 65 krtól egész 42 frt 75 krig egy teljes öltözékhez való szövet — Tussors és Shantungs

valamint fekete, fehér és színes Henneberg-selyem 45 krtól 14 frt 65 krig méterenként — szima, csikós, kockázott, mintázott és damaszt stb. (mintegy 240 különböző fajta és 3000 különböző szín és árnyalatban stb). Ruhák s blousokra a gyárból! Privát fogyasztóknak postabér-, vámmentesen és házhoz szállítva. Minták postafordultával. Magyar levelezés. — Svájcba közzéadás levélbőlyeg ragasztandó HENNEBERG G. selyemgyárai, Zürichben (cs. és kir. udvari szállító).

Legjobb és leghirveosebbs pipere hólgypor : a

La VELOUTINE

Különleges Rizspor
BISMUTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ.
PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

Vérszegények és lábadozók vassal igyanak

Serravallo Chinabort

1/2 liter ára 20 kr.
1 liter ára 30 kr.

Készítő Serravallo gyógyszerész Triesztben.
Pompás írá, a miert a gyermekek is igen szívesen isszák
Sokszor kinttették. Minden gyógyszerárban kapni.

A női szépség fenntartására és emelésére a legkínőbb szer:

Cornelia-arczenőcs

(törvény által védve). 7006

mely az arcnak öde, megelűen tiszta fiatalos színt kölcsönöz a mit semmi más szerrel elérni nem lehet

LESZKOVÁZ MILETA
„KORONA“ című gyógyszerárban
O-Verbászban (Bácska), 150.

Postai megrendelésnél finom pouderek, szappanok és illatszerek hozzászámolásra ajánlatnak.

Viszonteladók kerestetnek.

Főraktár Budapest: Török József gyógyszerár, Király utca 12. és dr. Egger Leo gyógyszerárban Váci-körút 17.

Kufeké féle

a tej legjobb hozzatélé a betegséget megakadályozza és eltávolítja gyerme klist.

apható gyógyszerárakban és droguistáknál

BÁNHEGYI C. J.
BUDAPEST,
IV. kerület, Rostély-utca 13. szám.
Nagy választék mindennemű

horgony halászati szerekből.

Ugymint horgók, horgok felkötve, legyek és rovarok, horgászati készletek, uszatók, vízhatlan selyem és kenderzsinórok, zsinórkerekek halászbotokhoz, forgók és halászbotok.

Vidéki megrendelések pontosan eszközöl-
tettek. 8202

Eladás nagyban és kicsinyben.

Ara 1 üveg 1 forint 40 krajczár.

KWIZDA FELE Restitutionsfluid

35 év óta udvari istállóban, a nagyobb katonai és polgári istállóban használatban, nagyobb fáradozás előtti és utáni erőtöbbitésre, rángatózásnál, az idegek megerősítésénél stb. A lovakat az idegrendszerük kiváló tevékenységre képesíti. Valódi csak a fenti végjegyzet, kapható Ausztria Magyarország összes gyógyszerárban és droguáriában.
Főraktár Magyarország részére: Török József gyógyszerár Budapest, Király-utca 12. szám.

Franz Joh. Kwizda cs. és kir. austr.-magyar és román kir. udvari orvosi, kerületi gyógyszeráránál Korneuburg, Bécs mellett

Párisi hajápolási szerek!

Teljesen ártalmatlan

- Viola hajápolási-olaj, kisüő hatáser. 1 üveg ára 1 korona.
- Viola hajszesz. A haját legtevévőbbé sem szárítja ki, miert is ennek alkalmazásánál a haj törékenységtől nem kell tartani. 1 üveg ára 1 korona.
- Viola Tanno-chinin-pomádé. A haj ápolgáló kintűs hatáser gyógykezelés. 1 tégelynek ára 1 korona.
- Viola antiszeptikus fogpor. Egy doboz ára 60 fillér.
- Viola antiszeptikus fogvív. Egy üveg ára 60 fillér. — Kapható

GEML-féle gyógyszerárban az Arany keresztben.
Temesvár, Belváros, Losonczy - tér.

Államig kedvezményezett gőzerőre berendezett első magyar

Torony-óra-gyár
Mayer Károly L.
utóda MÜLLER JÁNOS

Budapest, VII. Kazinczy-utca 3.
Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. 8110

LUSER L.-féle turista tapasz.

Biztosan és gyorsan ható szer, tyukszem szemölcs és talp, valamint a sarok bőr keményedései, tolvábbá mindennemű bőrelszarusodás, ellen. A hatásért jóállás vállaltatik.

SCHWENK L., gyógyszerész
MEIDLING - BÉCS.

Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a mellettes végjegyzet és aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell. — 1 doboz ára 60 kr. Vidékre 80 kr. előzetes beküldés mellett bérmentve.

Magyarországi főraktár:
Török József gyógyszer. Budapest, Király-u. 12.

7805 A ki (eskör- és más ideges állapotokban) szenved, kérjen arról szölvő füzeteket. Kivanatra ingyen és bérmentve megküldi a Schwanen-Apothek, Frankfurt a. M.

Epilepsiában

A női szépség

(az ideális szépség) egyik legnagyobb és legkínőbb kincsét egyarált

Blaha Lajza pipere eréme képezi, mert ez teljesen ártalmatlan és szírmentes, miert is nappali használatra, estélyre, színháza sétára mentés előtt a legalkalmasabb. Kiváló jószágát legjobban igazolja az, hogy Dr. Epilyán: Blaha Lajza ünnepeit nagy művészetekkel kedves pipere szere. — 1 tégely 1 frt 20 kr., hozzá Blaha Lajza aszpor (erem, fehér rizsben) 1 doboz 80 kr., és szappan 1 drb 50 kr. Eredeti minőségben kapható kővelten a készítőnél: 8004

Déval SZÖLÖSY ISTVAN, gyógyszerár Budapest, I. ker., Krisztina-körút 22. a ki postán titoktartás mellett is azonnal megküldi használati utasítással. Raktár: Török József gyógyszer, „Opera“ gyögyár.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.

Alapítatótt 1847.

Bräusweller János
Szegeden Cs. és kir. királyi igazgatónak a remontrán ingózáknak stb. stb.

ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltenek.

Patyi Testvérek Butor-áruháza.
Budapest, kerepesi-út 9/a., földszint és I. emelet, Pannónia szálló mellett.

Nagy választék, kizárólag szállárd hazai gyártmányu asztalos és saját készítményü kárpított butorokból, minden versenyt és hirdett árunk felülmúló olesó árakon. Teljes lakásberendezések, nyaraló, furdó- és szálloda-butorok 2 évi jótállás és feletlösség mellett szállítatnak.

Tévedés elkerülése végett cégünkre és címünkre figyelni kérjük. Díszes butor-album 1 frt beküldés mellett bérmentve küldetik meg. 8214

Zürich világhírű selyemkelméit

a legújabb, legmodernebb minőségben, fekete, fehér és a legválogatottabb színes mintákban kaphatja ön igazi gyári árakon porto és vámmentesen egyenesen házhoz szállítva. Ezer meg ezer előismerő irat. Minták postafordultával.

GRIEDER ADOLF ÉS TSA
királyi szállítók
selyemkelmé-gyárak szövetsége Zürich. 7784

HAJFESTŐ FÉSŰ
(Hoffer-féle szabadalom, Berlin S.O. 36.)
ősz vagy vörös haj előkészület nélkül valódi szöke, barna vagy fekete színre való festésre. Teljesen ártalmatlan. Évekig használható! Darabja 2 frt. Ausztria-Magyarország részére szállítja Vértessas-gyögy-szertára Lugoson, Magyarország. 8255

A női szépség emelésére, tökéletesítésére és fenntartására legkínőbb, teljesen ártalmatlan, vegyüszta és szírmentes készítmény a

Margit Crème

Rövid idő alatt szűntet szepűt, májfoltot, pattanást, bőrtakít (mitesszer) és minden más bőrbaját. Kismintja a ráncokat és himlőhelyeket még koros egyéneknek is tőde hatás arczánál kölcsönöz, ára 50 kr., nagy 1 forint. Margit hólgypor 60 kr., 3 színben. Margit szappan 35 kr. Margit fogpép (Zahnpaste) 50 kr.

Készítő FÖLDES gyógyszerár,
Aradon Deák Ferenc-utca 11. sz.
Főraktár: Török József gyógyszerár, Budapest, Király-utca 12.

Saját készítményü 7920

Kötőárak, zsinokok, szákok, ponyvak. Tornaszökezők függőágyak és mindennemű hálók ipartelepe. Val. angol Foot-Ball és Lawn Tennis játék gyári raktára

SEFFER ANTAL
Budapest IV., (Károlylak-tanya) Károly-utca 12.
Vidékre árjegyzék szertart.

Palais hajfjító
használatával a megöszűt haj eredeti színt nyeri vissza. A fejbőrt nem festi, a ruháminin foltot nem hagy, többi előnye, hogy a hajfjítókot erősíti és hogy teljesen ártalmatlan. Egy üveg ára 1 frt. Főraktár Budapest: Petri Ottó gyógyszerárban, I. Attila-körút 47. Kapható: Váci-körút 66. sz., Nádor-utca 3. és Király-utca 36. szám alatti gyógyszerárakban is. 8190

28. SZÁM. 1899. BUDAPEST, JULIUS 9. 46. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és / egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt / félévre — 6

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG / egész évre 8 frt / félévre — 4

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK / egész évre 5 — / félévre — 2.50

Külföldi előfizetőknek a postaiilag meghatározott viteldij is csatolandó.

RADÓ KÁLMÁN.
1844—1899.

ÉRZÉKENY VESZTESÉG ÉRTE a magyar közéletet a múlt vasárnap, július 2-ikán. Elhunyt Radó Kálmán, a ki egész életében a szabadelvűség bajnoká volt s ki úgy is mint országos képviselő, úgy is mint főispán, más részről mint társadalmi és egyházi téren egyiránt buzgólkodó vezérember fáradozatlanul munkálkodott a közjó előmozdításán. A halál váratlanul, Karlsbadban érte utól, hová üdülést keresni ment.

Kálmánnal, ki szintén szolgabíróssággal kezdte hivatali pályáját Vas megyében. Az új alkotmányos korszak beálltakor Radó Deák pártjához csatlakozott, s a pártnak munkás tagja lett. 1875-ben az üresedésbe jött győri főispánságra volt kizemelve; de közbejövén a fuzió, ő a megváltozott politikai helyzetre való tekintettel a jelöltségtől visszalépett. Az országgyűlés berekesztése után Radó Kálmán nem vállalt mandátumot. Haza ment Répcelakra s idejét és gondjait családjának és gazdaságának szentelte. Visszavonultával azonban épen nem mondott le a közügyekkel való foglalkozásról. A megyei dolgok mellett a Dunántúl egyik fontos közigazgatási ügye foglalkoztatta figyelmét: a Rába-szabályozás. A Duna, Rába és Rábéza szeszélyes folyása és áradásai a kisalföldet, Magyarország ez egyik legertermékenyebb vidékét folytonos károsodással sújtották. Az ebből származott gazdasági bajok orvoslására 1873-ban Rába-szabályozó társulat alakult. A felső és alsó Rábavidék birtokosainak meghasonlása folytán már-már sikertelenül kellett volna a társulatnak visszalépni munkálataitól, midőn Radó Kálmánt választotta elnökéül, 1881-ben pedig a miniszterium e társulathoz kormánybiztosul nevezte ki. Radó Kálmán erélyvel hajította végre az elébe tűzött nehéz feladatot, melylyel 15 éven át fáradozatlanul foglalkozott. E művére vonatkozik «a Rába és mellékfolyóinak szabályozásáról, valamint Győr város és Győrsziget község árvédelmi biztosításáról» szóló 1885-iki XV. törvényzikk, mely a nagy munka czéljaira hét millió forintot engedélyezett.

Nyilván e munkálatok közben tünt fel kiváló adminisztratív képessége, melynek elismeréséül 1882-ben Vasvármegye főispánjává nevezetett ki. Magyaros nyíltság, a közügyek iránti meleg érdeklődés jellemezték működését. Főispánsága idejében három fejedelem tüntette ki látogatásával megyéjét: királyunk Ő Felsége, II. Vilmos német császár és Albert szász király, kik az 1893-iki községi hadgyakorlatokon együtt voltak jelen.

A még java korában volt férű évizedek óta előkelő helyet foglalt el hazánk politikai és közigazgatási életében, főleg szűlföldjén, Vas megyében, melynek hosszú ideig népszerű főispánja volt. Nagy része volt különösen a Rába-szabályozásban, a mely százados bajokat szűntetett meg.

Radó Kálmán. Erdélyi fényképe után.

Mint politikai szereplő, tekintélyes tagja volt a szabadelvűpártnak, bár tevékenységével inkább a bizottságokban, mint a nagy nyilvánosság előtt tünt ki.

Szentmártoni Radó Kálmán Répcelakon, 1844 decz. 17-ikén született régi vas megyei családból. Atyja, Radó Lajos tevékeny részt vett a közügyek terén úgy megyéjében, melynek alispánja, mint az evangélikus egyházban, melynek világi felügyelője volt. A szűlfői házban Radó Kálmánt Rajesányi János lelkész nevelte; a gimnáziumot Sopronban végezte, hol munkás tagja volt a még Kis Jánostól alapított ifjúsági önképző-társaságnak s ott kezdte fejleszteni szónoki tehetségét is. Majd Eperjesre ment s ott jogi tanulmányokat végezett.

Atyja nagy reményeket fűzött fiához, s nagy szeretettel és gondallal nevelte annál is inkább, mert három fia közül egyedül Kálmán maradt életben.

Huszonhárom éves korában már Vas megye sárvári járásának szolgabírája lett, körülbelül egyidejűleg Vas megye másik jeles ifjával, Széll